

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra botaniky

Názory a přístup žáků středních škol k sexuální výchově a výuce antropologie pohlavních soustav

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Aneta Přecechtělová

Studijní program:	Učitelství biologie pro střední školy (maior)/Učitelství geologie a ochrany životního prostředí pro střední školy (minor)
Forma studia:	Prezenční
Vedoucí práce:	prof. Ing. Stanislav Bureš, CSc.
Rok:	2026

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE

Jméno a příjmení autora:	Bc. Aneta Přecechtělová
Název práce:	Názory a přístup žáků středních škol k sexuální výchově a výuce antropologie pohlavních soustav
Typ práce:	Diplomová
Pracoviště:	Katedra botaniky
Vedoucí práce:	prof. Ing. Stanislav Bureš, CSc.
Rok obhajoby práce:	2026
Klíčová slova:	Sexuální výchova, antropologie pohlavních soustav, názory žáků k sexuální výchově
Počet stran:	54
Počet příloh:	1
Jazyk:	Český

ABSTRAKT

Sexuální výchova hraje významnou roli ve vzdělávání mladých lidí, neboť ovlivňuje jejich znalosti, postoje i hodnoty v oblasti sexuality, zdraví a mezilidských vztahů. V současnosti jsou žáci středních škol ovlivňováni nejen školní výukou, ale také rodinou, médií a zejména internetem. Antropologický přístup k problematice pohlavních soustav přitom rozšiřuje tradiční biologické pojetí o kulturní a sociální dimenze, které bývají ve výuce často opomíjeny.

Diplomová práce shrnuje formou literární rešerše poznatky o sexuální výchově v České republice i v zahraničí, její historický vývoj, cíle, zásady a zakotvení v kurikulárních dokumentech. Dále se věnuje antropologickým aspektům sexuality. Empirická část práce je založena na dotazníkovém šetření mezi žáky středních škol a zaměřuje se na jejich názory, zkušenosti a očekávání v oblasti sexuální výchovy.

Výsledky ukazují, že hlavním zdrojem informací o sexualitě jsou pro žáky především internet a média, zatímco škola je vnímána jako méně dominantní zdroj. Sexuální výchova na školách často neprobíhá systematicky a je realizována spíše okrajově, převážně tradiční formou s menším důrazem na interaktivitu. Žáci hodnotí její přínos spíše průměrně a část z nich se necítí být dostatečně informována. Zároveň by uvítali více prostoru pro tato témata, otevřenější komunikaci a praktičtější zaměřenou výuku. Výzkum dále potvrdil, že dívky přikládají sexuální výchově větší význam než chlapci a že neformální zdroje informací převažují nad školní výukou.

Výsledky naznačují, že ačkoliv je sexuální výchova vnímána jako důležitá součást vzdělávání, její současná podoba neodpovídá plně potřebám žáků.

BIBLIOGRAPHICAL IDENTIFICATION

Author:	Bc. Aneta Přecechtělová
Title:	High school students' opinions and approaches to sexual education and teaching of the anthropology of reproductive systems
Type of thesis:	Diploma thesis
Department:	Department of Botany
Supervisor:	prof. Ing. Stanislav Bureš, CSc.
The year of presentation:	2026
Key words:	Sexual Education, Anthropology of Reproductive Systems, Students' Opinions on Sexual Education
Number of pages:	54
Number of appendices:	1
Language:	Czech

ABSTRACT

Sex education plays an important role in the education of young people, as it shapes their knowledge, attitudes, and values related to sexuality, health, and interpersonal relationships. Nowadays, secondary school students are influenced not only by formal education but also by family, media, and especially the internet. An anthropological perspective on reproductive systems broadens the understanding of sexuality by incorporating cultural and social dimensions, which are often neglected in school teaching.

This diploma thesis summarizes, in the form of a literature review, current knowledge on sex education in the Czech Republic and abroad, including its historical development, objectives, principles, and its place within curricular documents. It also focuses on the anthropological aspects of sexuality. The empirical part of the thesis is based on a questionnaire survey conducted among secondary school students and examines their opinions, experiences, and expectations regarding sex education.

The results indicate that the main sources of information about sexuality for students are the internet and media, while school is perceived as a less dominant source. Sex education at schools is often not systematic and tends to be implemented only marginally, mostly through traditional teaching methods with limited emphasis on interactivity. Students generally evaluate its contribution as average, and a significant proportion of them do not feel sufficiently informed. At the same time, they would welcome more time devoted to the topic, more open communication, and a more practical and interactive approach to teaching. The research also confirmed that girls perceive sex education as more important than boys and that informal sources of information prevail over school-based education.

The findings suggest that although sex education is considered an important part of education, its current form does not fully meet students' needs.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Názory a přístup žáků středních škol k sexuální výchově a výuce antropologie pohlavních soustav“ vypracovala samostatně a výhradně s použitím uvedené literatury, pramenů a dalších odborných zdrojů, které jsou řádně citovány.

V Olomouci dne

.....

Bc. Aneta Přecechtělová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé diplomové práce prof. Ing. Stanislavu Burešovi, CSc., za jeho odborné vedení, cenné rady, připomínky a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování práce věnoval.

Poděkování patří také mé rodině a nejbližším, kteří mě po celou dobu studia podporovali, motivovali a byli mi oporou nejen při psaní této práce.

OBSAH

1. CÍLE PRÁCE	9
1.1. CÍLE TEORETICKÉ ČÁSTI.....	9
1.2. CÍLE PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
2. ÚVOD	10
3. SEXUÁLNÍ VÝCHOVA	11
3.1. HISTORIE SEXUÁLNÍ VÝCHOVY V ČR.....	11
3.2. SEXUÁLNÍ VÝCHOVA VE SVĚTĚ	14
3.3. CÍLE A ZÁSADY SEXUÁLNÍ VÝCHOVY	15
3.4. ROLE RODINY	16
3.5. ROLE ŠKOLY	18
3.6. SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU	19
3.6.1 Základní školy.....	20
3.6.2 Gymnázia.....	21
3.7. UČITEL SEXUÁLNÍ VÝCHOVY	21
3.8. VLIV MÉDIÍ, INTERNETOVÝCH ZDROJŮ A KAMARÁDŮ NA SEXUÁLNÍ VÝCHOVU.....	22
4. ANTROPOLOGICKÝ POHLED NA SEXUALITU A POHLAVNÍ SOUSTAVY.....	24
4.1. BIOLOGICKÁ ANTROPOLOGIE.....	25
4.2. KULTURNÍ ANTROPOLOGIE.....	25
4.3. SOCIÁLNÍ ANTROPOLOGIE	26
4.3.1 Vliv společnosti na sexualitu – sexualizace.....	26
4.4. SEXUÁLNÍ ORIENTACE.....	27
4.5. POHLAVNÍ IDENTITA	28
PRAKTICKÁ ČÁST	30
5. METODIKA VÝZKUMU	30
6. LIMITY VÝZKUMU	30
7. VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	31
8. VÝSLEDKY	32
8.1. CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ	32
8.2. ZDROJE INFORMACÍ O SEXUALITĚ.....	33
8.3. SEXUÁLNÍ VÝCHOVA VE ŠKOLE.....	34
8.4. IDEÁLNÍ VÝUKA	36
8.5. PREVENCE NEMOCÍ	37
8.6. MÉDIA A SPOLEČNOST.....	38
8.7. POSTOJE A HODNOCENÍ ŽÁKŮ K SEXUÁLNÍ VÝCHOVĚ	40
9. SHRNUÍ VÝSLEDKŮ	43
10. DISKUSE.....	44
11. LITERATURA	46
PŘÍLOHA 1.....	51

1. CÍLE PRÁCE

1.1. Cíle teoretické části

Cílem teoretické části této práce je analyzovat a shrnout současné poznatky o sexuální výchově v České republice i ve světovém kontextu, přičemž bude věnována pozornost jejím historickým souvislostem. Dále je cílem zmapovat a zhodnotit roli rodiny a školy jako klíčových subjektů v procesu sexuální výchovy mladých lidí. Teoretická část rovněž zkoumá vliv médií a internetových zdrojů na formování postojů, znalostí a hodnot souvisejících se sexualitou. Součástí je rovněž analýza cílů a zásad sexuální výchovy, jak jsou zakotveny v Rámcovém vzdělávacím programu, včetně očekávaných výstupů žáků. Významnou částí teoretického zpracování je pak představení antropologického pohledu na sexualitu a pohlavní soustavy, který zahrnuje biologické, kulturní i sociální aspekty sexuality.

1.2. Cíle praktické části

Praktická část práce má za cíl prostřednictvím dotazníkového šetření zmapovat úroveň, názory, postoje a očekávání žáků středních škol ve vztahu k sexuální výchově a výuce antropologie pohlavních soustav. Na základě získaných empirických dat pak práce formulovat návrhy a doporučení, která by mohla přispět ke zlepšení přístupu škol k sexuální výchově a k efektivnějšímu začlenění antropologického rozměru do vzdělávacího procesu.

TEORETICKÁ ČÁST

2. ÚVOD

Sexuální výchova představuje důležitý prostředek prevence sociálních problémů, které se nejčastěji objevují v období dospívání, kdy mladí lidé hledají svou identitu a postoje v oblasti sexuality. Ideálním prostředím pro vznik základních znalostí, hodnot a postojů je rodina, kde rodiče přirozeně předávají informace a poskytují podporu. V případech, kdy rodina tuto roli neplní, přebírá škola úlohu odborného a systematického zdroje informací, který je přístupný všem dětem a dospívajícím. Někteří žáci tak získávají jen opakování známých informací, zatímco jiní se s těmito tématy setkávají vůbec poprvé. Sexuální výchova ve škole proto není jen teoretickým předmětem, ale především praktickou přípravou na skutečný život, která klade důraz na využití získaných znalostí v každodenní realitě (Šulová a kol., 2011).

V České republice se sexuální výchova nevyučuje jako samostatný předmět, ale spadá pod „Výchovu ke zdraví“. Ministerstvo školství k ní vydalo doporučení a příručku pro učitele, které stanovují obsah, metody a cíle výuky. Důraz je kladen na spolupráci s rodinou, přizpůsobení výuky různým potřebám žáků a pokrytí témat jako ochrana zdraví, pohlavní choroby, sexualita nebo vliv médií (Koliba a kol., 2019).

Pro lepší pochopení sexuality je vhodné využít interdisciplinární přístupy, mezi které patří i antropologie – věda zabývající se člověkem z biologického, kulturního i sociálního hlediska. Jak uvádí Kokaisl (2007), věda musí jasně definovat svůj předmět a používat přesné a systematické metody, aby mohla spolehlivě odpovídat na otázky o lidském chování a životě ve společnosti. Díky tomu nám antropologický přístup pak obohacuje sexuální výchovu o pohled, který přesahuje čistě biologické a zdravotní aspekty. Umožňuje vnímat sexualitu nejen jako osobní či zdravotní téma, ale také jako jev ovlivněný kulturou, společností a historií. Díky antropologii lze porozumět tomu, jak se v různých společnostech utvářely postoje k sexualitě, genderu a mezilidským vztahům, a proč je důležité tyto kulturní a sociální souvislosti zohlednit i při vzdělávání dospívajících.

3. SEXUÁLNÍ VÝCHOVA

Sexuální výchova představuje komplexní proces, který zahrnuje nejen kognitivní, ale i emoční, sociální a fyzické aspekty lidské sexuality. Začíná v raném dětství a pokračuje během adolescence až do dospělosti, přičemž jejím hlavním cílem je podpora a ochrana zdravého sexuálního vývoje. Prostřednictvím sexuální výchovy získávají děti a mladí lidé potřebné informace, dovednosti i pozitivní hodnoty, aby mohli chápat vlastní sexualitu jako přirozenou součást života a prožívat ji v bezpečném a naplňujícím kontextu (Koliba a kol., 2019).

Význam sexuální výchovy se přitom neomezuje pouze na individuální rovinu, ale zasahuje i do širšího společenského kontextu. Pokud je kvalitně realizována, působí jako prevence celé řady sociálně patologických jevů, které se objevují zejména v období dospívání, kdy mladí lidé hledají vlastní identitu a životní styl. Právě tehdy může nedostatečná příprava v oblasti sexuality vést k rizikovému chování, jako je promiskuita, agrese či sebedestruktivní tendence, zatímco kvalitní výchova podporuje schopnost navazovat zdravé a stabilní partnerské vztahy (Šulová a kol., 2011).

Z tohoto důvodu nelze sexuální výchovu chápat pouze jako pouhé předávání biologických faktů. Její podstatou je i uchopení sexuality a sexuálního chování v kontextu intimity, mezilidských vztahů, hodnot a kultury, což mladým lidem umožňuje lépe se orientovat nejen v reprodukčních otázkách, ale také v oblasti mezilidských vztahů (Šulová a kol., 2011). Pokud je postavena na principech lidských práv a respektu, stává se významným nástrojem nejen k ochraně zdraví, ale i k podpoře kvality a smysluplnosti života jednotlivce i společnosti (Koliba a kol., 2019).

3.1. Historie sexuální výchovy v ČR

Z lidských pudů je právě sexuální pud nejvíce spjatý s živočišnou podstatou, přičemž jedině hlad po jídle dosahuje podobné síly (Lewinsohn, 2007). Sexualita formovala životy lidí od počátků lidské společnosti a zůstává jeho přirozenou součástí dodnes a proces získávání a sdílení poznatků o sexuálních praktikách měl v průběhu dějin mnoho forem.

Křesťanství, které se začalo v českých zemích šířit od 9. století, výrazně ovlivnilo pojetí sexuality. Jeho učení přineslo nejen nové náboženské dogma a víru v jediného Boha, ale také přísně regulovaný pohled na sexuální život, jenž byl oficiálně uznáván výhradně v rámci manželství (Koliba a kol., 2019).

Otázka sexuální osvěty se objevovala v různých podobách již v 18. a 19. století, kdy vycházely první příručky a zdravotně-výchovné spisy zaměřené na mládež. Ve společnosti však dlouho přetrvával rozdílný přístup k výchově chlapců a dívek – zatímco chlapci často přicházeli k prvním zkušenostem v prostředí prostituce nebo ve vztazích se staršími ženami, dívky zůstávaly v této oblasti spíše neinformované, což vedlo k nerovnováze v jejich znalostech i zkušenostech (Lenderová a kol., 2009). Na počátku 20. století se navíc začaly objevovat alarmující statistiky o šíření pohlavních nemocí mezi středoškolskou mládeží, což vedlo k prvním návrhům, aby se sexuální výchova stala součástí školního vzdělávání – diskuse, která nabyla na intenzitě zejména s příchodem první světové války (Šustová, 2019).

Jelikož se v období vzniku Československa a první světové války objevovalo více sociálních problémů a nárůst obyvatelstva zapříčinil rozvoj pohlavních nemocí a další negativa jako např. promiskuitu, prostituci apod., společnost musela tyto projevy řešit. Na problém reagovaly jak zdravotnické, tak školské instituce, když byla roku 1919 pohlavní výchova oficiálně začleněna do osnov. (Koliba a kol., 2019). Následně v roce 1921 bylo v Praze založeno vůbec první univerzitní sexuologické pracoviště na světě – *Ústav pro studium pohlavnosti*, který se zaměřoval nejen na výzkum, ale také na osvětovou a intervenční činnost. Toto pracoviště působí dodnes, byť pod současným názvem *Sexuologický ústav*, a i proto lze Českou republiku považovat za jednoho z průkopníků v oblasti sexuální osvěty (Šulová a kol., 2011). Dne 11. července 1922 byl pak přijat zákon č. 241/1922 Sb., *O potírání pohlavních nemocí*, který zakazoval provoz i zřizování nevěstinců (Šustová, 2019).

Průběhem 20. století prošla lidská sexualita různými změnami v koncepci a přístupu, včetně formulování vhodného názvu – například od pohlavní výchovy, výchovy k rodičovství atd., až po dnešní název sexuální výchova. Tématem se zabýval i tehdejší prezident T.G. Masaryk, který ve své knize *Mravní názory* z roku 1923 spojoval pohlavní výchovu s mravní rovinou. Podobné myšlení stálo i v díle K. Štecha, který považoval za cíl pohlavní výchovy manželství a sexuální abstinenci před sňatkem (Koliba a kol., 2019). Opačný postoj zastal v roce 1934 M. Skořepa. Ve své knize nazvané *Pohlavní výchova naší mládeže* uvedl, že by tato výchova měla mít trojí úkol – udělit pohlavní poučení, sdělovat informace o původu člověka a naučit o hygieně pohlavního života (Šulová a kol., 2011).

Po druhé světové válce opět došlo v Československu k výraznému nárůstu pohlavně přenosných onemocnění a zároveň vzrostl počet obětí sexuálního násilí, což si vyžádalo změny v pojetí sexuální výchovy. Významným preventivním opatřením byla plošná akce v letech 1950–1951, kdy byli obyvatelé ve věku 15–40 let testováni na syfilis, čímž se podařilo zabránit

dalšímu šíření pohlavních chorob (Koliba a kol., 2019). Československo se rovněž stalo přidruženým členem *Mezinárodní federace plánovaného rodičovství* (IPPF – *International Planned Parenthood Federation*).

Ve druhé polovině 20. století docházelo k postupnému uvolňování sexuálních norem a větší otevřenosti v oblasti sexuality, současně však narůstala rozvodovost a počet interrupcí. V reakci na tyto změny byla od 60. let zavedena výchova k rodičovství na základních školách, která se měla zaměřovat na manželství, partnerské vztahy, rodičovství a sexualitu. V praxi však byla výuka často omezena pouze na biologické aspekty, zejména anatomii, fyziologii a hygienu, chyběla ucelená koncepce sexuální výchovy.

V této oblasti se významně uplatnili odborníci zabývající se sexuální a manželskou terapií, zejména Stanislav Kratochvíl a Jaroslava Pondělíčková, která zdůrazňovala potřebu výchovy k lásce, citům a vztahům, nikoli pouze informování dospívajících (Koliba a kol., 2019; Šulová a kol., 2011). V 80. letech sílil tlak odborné veřejnosti na otevřenou a vědecky podloženou sexuální výchovu, přičemž významným impulzem se stalo také šíření HIV/AIDS a rozšíření antikoncepčních metod, které ovlivnily obsah sexuální výchovy.

Po roce 1989 došlo k proměně společenského klimatu a pohledu na sexualitu, což se promítlo i do oblasti sexuální výchovy. Rozšířily se formy komerčního sexu a média se stala hlavním zdrojem informací o sexualitě pro dospívající populaci (Koliba a kol., 2019). V reakci na tyto změny vznikaly odborné organizace a téma sexuální výchovy se začalo systematictěji rozvíjet v rámci pedagogiky a psychologie (Šulová a kol., 2011).

Změny se promítly také do školské legislativy. Školský zákon č. 561/2004 Sb. vymezuje sexuální výchovu jako průřezové téma a od roku 2010 je její realizace metodicky ukotvena v dokumentu *Doporučení k realizaci sexuální výchovy v základních školách* vydaném MŠMT. Sexuální výchova není na základních školách samostatným povinným předmětem a je nejčastěji realizována v rámci vzdělávací oblasti „Člověk a jeho zdraví“, zejména v předmětu *Výchova ke zdraví* (Doporučení MŠMT, 2010).

Zásadními milníky vývoje sexuální výchovy ve 20. století tedy byly zejména rozvoj psychoanalýzy, dostupnost antikoncepce, sexuální revoluce 60. let, šíření HIV/AIDS a rostoucí vliv médií, který přispěl k výrazné detabuizaci sexuality (Šulová a kol., 2011).

3.2. Sexuální výchova ve světě

Pojetí sexuální výchovy se v jednotlivých zemích výrazně liší v závislosti na kulturních, náboženských a politických podmínkách. Zatímco některé státy uplatňují komplexní přístup zahrnující biologické, psychologické, sociální a etické aspekty sexuality, jiné preferují restriktivní modely zaměřené především na abstinenci a tradiční hodnoty.

Za dlouhodobě nejpropracovanější jsou považovány severské země, zejména Švédsko a Finsko. Sexuální výchova je zde systematicky zakotvena ve vzdělávacích kurikulech a realizována jako součást širší výchovy ke vztahům, odpovědnosti a respektu. Výuka je otevřená, vědecky podložená a zahrnuje také témata sexuální orientace, prevence rizikového chování a práce s médii (Ekstrand a kol., 2011; Kontula, 2010). Významná je rovněž spolupráce škol se zdravotnickými a poradenskými institucemi.

Podobně komplexní přístup lze nalézt ve Švýcarsku, kde je sexuální výchova realizována decentralizovaně v závislosti na jednotlivých kantonech. Její podoba se liší nejen organizačně, ale i personálně, přičemž se na výuce podílejí učitelé i externí odborníci. Přesto zde zůstává významným zdrojem informací pro dospívající internet a vrstevníci, což poukazuje na potřebu rozvoje mediální gramotnosti (Barrense-Dias a kol., 2020). V Itálii je sexuální výchova realizována pouze se souhlasem rodičů (Šulová a kol., 2011).

V sousedních státech České republiky je sexuální výchova koncipována méně jednotně. Na Slovensku je součástí manželské a rodičovské výchovy a její realizace je silně závislá na rozhodnutí školy a učitele, přičemž je nadále ovlivněna náboženskými postoji (Novotná a Krajcovicova, 2016). V Německu je sexuální výchova legislativně zakotvena jako povinná, avšak její konkrétní obsah se liší mezi jednotlivými spolkovými zeměmi (Aronowitz a Fawacett, 2015; Sielert, 2007).

Polsko a Rakousko představují spíše konzervativnější model, kde převažuje biologické pojetí sexuality a citlivější témata jsou často opomíjena (Wozniak, 2015; Seiler-Ramadas a kol., 2020). Především je kladen důraz na spolupráci školy a rodičů (Šulová a kol., 2011).

Mimoevropské státy vykazují značnou variabilitu přístupů. Ve Spojených státech amerických je sexuální výchova řízena na úrovni jednotlivých států a pohybuje se od abstinencně orientovaných programů po komplexní modely. Převládající restriktivní přístup je dlouhodobě předmětem odborné kritiky (Schmidt a kol., 2015; Šulová a kol., 2011). Naproti tomu v Kanadě je sexuální výchova zaměřena na podporu zdravých vztahů, odpovědného chování a pozitivního pojetí sexuality (Kumar a kol., 2013; Health Canada, 2003). V Ruské

federaci neexistuje jednotný systém sexuální výchovy a její školní realizace je výrazně limitována politickými a náboženskými faktory (Ketting a Ivanovna, 2018). V Japonsku tato výchova na školách neexistuje vůbec, poučení pak probíhá na základě rodinných tradic (Šulová a kol., 2011).

3.3. Cíle a zásady sexuální výchovy

Hlavním smyslem sexuální výchovy je především poskytování informací týkajících se sexuálního zdraví a přirozených potřeb člověka. Tyto cíle lze obecně rozdělit do několika základních oblastí, konkrétně na cíle poznávací, emoční a hodnotově-postojové, a dále na cíle zaměřené na rozvoj praktických dovedností. Poznávací cíle se soustředí na zprostředkování věcných znalostí vztahujících se k lidské sexualitě. Emoční a postojová složka sexuální výchovy se zaměřuje na formování hodnot, postojů a osobního vztahu jedince k sexualitě a mezilidským vztahům. Třetí oblast cílů se týká rozvoje konkrétních dovedností a schopnosti aplikovat získané znalosti v praxi, zejména v oblasti odpovědného chování a adekvátního reagování v různých situacích souvisejících se sexualitou (Koliba a kol., 2019; Šulová a kol., 2011).

Při realizaci sexuální výchovy je nezbytné respektovat určité zásady, které souvisejí zejména s věkem jedinců, sociálním kontextem a individuálními potřebami, včetně respektu k rozdílnostem mezi pohlavími. Sexuální výchova vychází z principů ochrany lidských práv a zdůrazňuje význam fyzické i psychické pohody jednotlivce. Důraz je kladen na rovnost, zejména rovnost pohlaví, toleranci a ohleduplnost vůči odlišným postojům, hodnotám a zkušenostem, přičemž rozdílnost je chápána jako přirozená součást lidské společnosti.

Sexuální výchova také podporuje osobnostní rozvoj jednotlivců i soudržnost skupiny a zároveň poskytuje ověřené a věcně správné informace, například o pohlavně přenosných onemocněních a možnostech využití poradenských, zdravotnických a podpůrných služeb. Směřuje k vytváření prostředí založeného na vzájemném respektu, v němž se mladí lidé cítí bezpečně a mohou otevřeně hovořit o svých potřebách, emocích, sexualitě a partnerských vztazích. Nedílnou součástí těchto zásad je také předávání preventivních opatření podporujících sexuální zdraví. (Koliba a kol., 2019).

Nelze stanovit jednotný a závazný způsob, jakým má být sexuální výchova předávána, neboť každý jedinec se vyznačuje odlišnými potřebami, zkušenostmi a osobnostními charakteristikami. Přesto lze formulovat obecná doporučení, která mohou napomoci její

kvalitní realizaci. Mezi základní principy patří otevřenost, pravdivost a upřímnost v komunikaci, kdy není vhodné poskytovat nepravdivé či zkreslené informace, ale naopak vést diskusi autenticky, včetně sdílení vlastních postojů a emocí (Koliba a kol., 2019; Šilerová, 2003).

Dalším podstatným hlediskem je volba obsahu i způsobu předávání informací s ohledem na věk a úroveň vývoje dítěte nebo dospívajícího (Täubner, 1996). Sdílené informace by měly být jasné, citlivě formulované a odpovídat aktuálním vývojovým možnostem jedince, přičemž je vhodné průběžně ověřovat jejich porozumění. Důležitá je rovněž aktivní role dospělých, zejména rodičů, kteří by neměli zůstat v pasivní pozici, ale vhodným a přirozeným způsobem iniciovat rozhovory o relevantních tématech.

Pokud mladý člověk projeví zájem nebo položí otázku, není vhodné se tématu vyhýbat ani odpovědi oddalovat bez vysvětlení. V případě, že dotaz zazní v nevhodném prostředí, je vhodné nabídnout návrat k tématu později a tento příslib následně dodržet. Důležitou součástí komunikace v sexuální výchově je rovněž respekt a akceptace rozdílných názorů, postojů a pocitů všech zúčastněných, aniž by bylo nutné dosahovat úplné názorové shody (Koliba a kol., 2019; Šilerová, 2003).

Úspěšnost sexuální výchovy se odráží především v jejím pozitivním dopadu na citový a sexuální vývoj dítěte, stejně jako v posílení vzájemného vztahu mezi rodiči a dětmi. Přínos má však i pro samotné rodiče, zejména v oblasti otevřené komunikace a vzájemné důvěry (Koliba a kol., 2019).

3.4. Role rodiny

Sexuální výchova neprobíhá pouze formou organizované výuky ve škole, ale významnou roli v ní hraje také rodina, a to již od raného dětství v průběhu socializace jedince. Oproti záměrné a systematické sexuální výchově realizované ve školním prostředí má působení rodiny často neplánovaný a neuvědomovaný charakter, který se odehrává prostřednictvím běžných každodenních situací. Právě z tohoto důvodu má rodina v procesu sexuální výchovy dítěte zásadní a nezastupitelné postavení.

Nejběžněji používaný pojem rodina je ve smyslu nukleární rodiny, tvořené manželským párem a jejich dětmi. Tento typ rodiny představuje stabilní sociální skupinu, která se vyznačuje specifickým uspořádáním a funkcemi, jež v rámci společnosti plní (Langmeier a Krejčířová, 1998). V současné době však dochází k výrazným proměnám tradičního modelu rodiny. Do

širšího pojetí rodiny jsou dnes zahrnovány také rodiny neúplné, nevlastní či náhradní. Z tohoto důvodu je pojem rodina v současném pojetí chápán spíše jako skupina osob, které sdílejí společné bydlení, vzájemně o sebe pečují a zajišťují si uspokojování základních životních potřeb (Sobotková, 2012; Šulová a kol., 2011).

Podle psychologa Matějčka (1996) by měla sexuální výchova v rodině probíhat ve třech vzájemně se doplňujících rovinách: v rovině citových vztahů, vzoru a poučení. Zatímco rovina citových vztahů a vzoru je v rodinném prostředí přirozenou součástí každodenního života a probíhá převážně nevědomě v rámci socializačního procesu dítěte, rovina poučení představuje vědomý a cílený výchovný proces.

Citlivost a emoční naladění osob, které dítěti již od raného dětství poskytují blízkost a bezpečí, se s vysokou pravděpodobností promítají do jeho pozdějšího emocionálního i sexuálního prožívání. Prostřednictvím citlivého výchovného přístupu jsou dítěti zprostředkovávány určité vzory chování, přičemž za optimální je považováno jejich přirozené přijímání bez nátlaku a nadměrného poučování. V tomto období je proto důležité, aby rodiče v rodině otevřeně a přirozeně projevovali svou mužskou a ženskou citovost.

V rovině poučení by mělo dítě získávat konkrétní informace především od svých rodičů. Přestože část této role mohou převzít škola, odborná literatura či další odborníci, rodiče by měli zůstat hlavním zdrojem informací. Tento názor sdílejí i další autoři zabývající se problematikou sexuální výchovy (např. Janiš, 2004; Šilerová, 2003; Trojan, 2009), kteří se shodují na tom, že rodina by měla být primární institucí zodpovědnou za předávání těchto informací dítěti. Ve funkční rodině totiž zpravidla panuje blízkost, intimita a vzájemná důvěra, jež vytvářejí bezpečný prostor pro otevřenou komunikaci o citlivých tématech. Zároveň rodina sdílí společné hodnoty, které se často nevědomě promítají do každodenního jednání jejích členů, a dokáže tak přirozeným způsobem vytvářet situace vhodné pro předávání informací (Šilerová, 2003).

Navzdory tomuto významu však v praxi dochází k tomu, že někteří rodiče přeceňují míru informovanosti svých dětí, kterou považují za dostatečně zajištěnou prostřednictvím mateřské školy, školy či médií, a vlastní roli v sexuální výchově proto podceňují. V současné společnosti, kde jsou projevy sexuality běžně přítomny ve veřejném prostoru a nejsou jim vystaveny pouze dospělé osoby, ale i děti velmi nízkého věku, je přitom role rodičů v této oblasti zcela nezastupitelná (Šilerová, 2003).

Mezi překážky sexuální výchovy v rodině patří především způsob komunikace o sexualitě, který zásadním způsobem ovlivňuje to, jak jedinec vnímá vlastní sexualitu a do jaké míry je

schopen o těchto tématech v pozdějším životě otevřeně hovořit (Pondělíčková-Mašlová, 1990). Výzkumy zároveň ukazují, že rodiče zprostředkovávají svým dětem pouze omezené množství informací z oblasti sexuální výchovy, přibližně deset procent všech poznatků, se kterými se jedinec v průběhu života setká (Lin a kol., 2006).

Další významnou překážkou jsou zábrany rodičů hovořit s dětmi o sexuálních tématech, které vyplývají z vnímání sexuality jako vysoce intimní oblasti a jsou často doprovázeny studem či nejistotou. Rodiče se nejčastěji obávají nedostatečných znalostí, nevhodné slovní zásoby nebo vlastní nejistoty při vedení rozhovoru. Tyto obavy jsou však ve většině případů neopodstatněné, neboť dítě neočekává odborný výklad, ale spíše jednoduché, srozumitelné a pravdivé informace. Také strach rodičů z vyvolání předčasného zájmu dítěte o sexualitu či jejich vlastní problematický vztah k sexualitě, který se může v komunikaci s dítětem projevit (Šilerová, 2003). V některých případech rodiče odkládají rozhovor natolik dlouho a připravují se na něj tak důkladně, až jim nahromaděný stres znemožní jej vůbec uskutečnit (Chalke, 2002).

Problémem však může být nejen nedostatečná, ale i příliš otevřená sexuální výchova. Komunikace o sexualitě by měla mít jasně vymezené hranice, které oddělují obecné informace od osobních a intimních zkušeností. Podrobnosti ze sexuálního života rodičů by měly zůstat před dítětem skryty, protože mohou být pro dítě matoucí či zraňující. Stejně tak není vhodné, aby se rodiče nadměrně zajímali o intimní a sexuální detaily ze života vlastních či cizích dětí, neboť i tato forma narušení hranic může představovat riziko pro zdravý vývoj dítěte (Šilerová, 2003).

3.5. Role školy

Studie ukazují, že v celonárodním měřítku souhlasí přibližně 85 % rodičů s poskytováním sexuální výchovy ve školách, přesto však méně než 5 % studentů a učňů tuto výuku skutečně absolvuje. Školní sexuální výchova je tak často hodnocena jako nedostatečná a přicházející příliš pozdě (Trojan, 2009).

Škola je jedinou institucí, která má možnost oslovit všechny děti a zajistit jejich dlouhodobou a systematickou výchovu díky kvalifikovaným pedagogům. V rámci školního vzdělávání žáci získávají nejen vědomosti a dovednosti, ale také návyky, které přispívají k formování jejich osobnosti. Učitelé navíc často dokážou poskytnout spolehlivé informace a korigovat případné nesprávné představy, které děti mohou získat od kamarádů nebo z médií (Trojan, 2009).

Téma sexuality je zvláště aktuální pro žáky druhého stupně základní školy a nižšího stupně víceletých gymnázií. V tomto období děti projevují o problematiku zájem, jsou k ní vnímavé a dokážou ji propojit s otázkami morálními i zdravotně-preventivními (Täubner a Janiš, 1998).

Škola tak může působit jako důležitý doplněk rodinné výchovy a zajistit, že děti získají informace komplexně a systematicky. Přesto je obsah školní sexuální výchovy podle Šilerové (2003) v praxi často omezený především na základní, biologicky orientované informace, například o pohlavním dospívání, početí, těhotenství, porodu, mateřství, prevenci těhotenství či ochraně před sexuálně přenosnými chorobami. Otázkám vztahů, hodnot, formování postojů a vytváření vlastního názoru je naopak věnováno jen velmi málo prostoru. Často jsou opomíjeny i složitější či citlivé oblasti, jako je problematika onanie nebo první sexuální zkušenosti.

V posledních letech lze pozorovat postupné zlepšování úrovně školní sexuální výchovy, které je výsledkem systematických opatření realizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Podle Kusého (2004) se na zvyšování kvality sexuální výchovy ve školách podílí nejen její organické začlenění do výuky jednotlivých předmětů napříč ročníky, ale především systematické další vzdělávání pedagogů, kteří se této oblasti věnují. Realizace sexuální výchovy ve školním prostředí je proto založena na spolupráci širšího týmu pedagogických pracovníků. Významnou roli sehrává vedení školy, které zajišťuje koordinační činnost, dále koordinátor školního vzdělávacího programu, výchovný poradce a školní metodik prevence. Do této spolupráce se mohou zapojovat také školní psycholog, speciální pedagog a jednotliví vyučující odpovědní za výuku tematických okruhů sexuální výchovy (Doporučení MŠMT, 2010).

3.6. Sexuální výchova v Rámcovém vzdělávacím programu

„Rámcové vzdělávací programy (RVP) tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)“ (Národní ústav pro vzdělávání, 2020).

Rámcový vzdělávací program (RVP) představuje základní kurikulární dokument na státní úrovni, z něhož vycházejí vzdělávací programy jednotlivých škol. Je koncipován v souladu s moderní strategií vzdělávání, která klade důraz na rozvoj klíčových kompetencí žáků, mezi něž patří kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské a pracovní. RVP vymezuje závazný obsah vzdělávání a stanovuje, jaké znalosti, dovednosti a postoje by měl absolvent daného vzdělávacího oboru získat. Na jeho základě si každá škola vytváří vlastní školní vzdělávací program (ŠVP), v němž konkretizuje své vzdělávací cíle, které mohou být rozšířené nebo specificky zaměřené na určitý obor vzdělávání (Národní ústav pro vzdělávání, 2020).

Přestože je v oblasti sexuální výchovy vymezen obsah učiva, dokumenty neuvádí, v jakém období by se žáci měli s jednotlivými tématy seznámit. Konkrétní rozložení učiva je tak ponecháno na rozhodnutí školy a vyučujících. Určitou metodickou oporu v tomto směru poskytuje příručka *Sexuální výchova – vybraná témata* (Fifková, 2009), vydaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, která již podrobněji rozpracovává obsah sexuální výchovy pro jednotlivé ročníky základních škol. Publikace nabízí doporučené tematické okruhy s ohledem na věkové zvláštnosti a vývojovou úroveň žáků.

3.6.1 Základní školy

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) strukturuje vzdělávací obsah do devíti vzdělávacích oblastí, mezi něž patří Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Umění a kultura, Člověk a zdraví a Člověk a svět práce. Součástí RVP ZV je rovněž šest průřezových témat, která podporují rozvoj osobnosti žáků a jejich orientaci v současné společnosti – konkrétně Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova.

Sexuální výchova je v RVP ZV koncipována jako mezipředmětové téma a je začleňována do více vzdělávacích oblastí. Na prvním stupni základní školy je převážně součástí oblasti Člověk a jeho svět, zatímco na druhém stupni je integrována především do oblasti Člověk a zdraví. Zároveň se prolíná průřezovými tématy Osobnostní a sociální výchova a Mediální výchova a okrajově je zahrnuta také v oblastech Člověk a společnost a Člověk a příroda. Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví je konkrétně vymezena v rámci vzdělávací oblasti

Člověk a zdraví a je realizována zejména prostřednictvím předmětu Výchova ke zdraví (RVP ZV, 2023).

3.6.2 Gymnázia

V Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia (RVP G) je sexuální výchova chápána jako součást širší vzdělávací oblasti Člověk a zdraví, konkrétně v rámci vyučovacího předmětu Výchova ke zdraví. V této části RVP G je kladen důraz na podporu zdravého životního stylu a prevenci rizik, včetně zdravotních a sociálních aspektů, jež jsou spjaty se sexuálním a reprodukčním zdravím. Program žáky vede k pochopení odpovědnosti za vlastní zdraví, rozvíjení schopnosti činit uvážená rozhodnutí a kriticky přistupovat ke situacím, které mohou ovlivnit jejich zdraví. Mezi očekávané výstupy patří osvojení vědomostí o faktorech, které ovlivňují zdraví, porozumění rizikům ohrožujícím zdraví a rozvoj postojů a dovedností podporujících prevenci těchto rizik.

Sexuální výchova je v RVP G pojímána komplexně, tedy nejen jako biologické poznání, ale rovněž jako součást osobnostního a sociálního rozvoje, který je podporován i prostřednictvím průřezových témat, jež jsou do vzdělávacího procesu integrována. RVP G tímto zdůrazňuje, že žáci by se měli naučit uvažovat o otázkách zdraví, vztahů, osobní odpovědnosti a bezpečného chování jako o nedílné součásti svého osobního i společenského života (RVP G, 2021).

3.7. Učitel sexuální výchovy

V souvislosti se školní sexuální výchovou bývá často kritizován neosobní přístup některých pedagogů (Weaver, 2002). Problém spočívá v tom, že každý žák nové informace vnímá a zpracovává individuálně, přičemž je aktivně přetváří podle svých dosavadních znalostí, osobních zájmů a životních zkušeností. Pedagog by proto měl počítat s tím, že žádní dva žáci si poskytnuté informace nezpracují stejným způsobem, a přizpůsobit tomu metody své výuky, aby byla pro všechny co nejefektivnější (Mareš, 2007).

Učitel často působí na své žáky jako celoživotní vzor a příklad, může být kladným i záporným, přičemž žáci napodobují nejen jeho viditelné chování, ale i životní styl a přejímají jeho postoje, hodnoty či názory (Holeček, 2014). Z toho vyplývá, že učitel by měl být psychologicky zralou a stabilní osobností. K tomu je nezbytné, aby učitel svými osobními kvalitami a přístupem vytvářel prostředí, ve kterém se žáci cítí bezpečně a respektovaně. Měl

by být empatií a porozuměním orientovaným průvodcem, který podporuje samostatné uvažování žáků, dokáže naslouchat jejich potřebám a přizpůsobovat výuku tak, aby byla pro každého žáka srozumitelná a efektivní. Takový přístup nejen zvyšuje účinnost výuky sexuální výchovy, ale zároveň pomáhá formovat zdravé hodnoty, postoje a schopnost kritického myšlení žáků. (Rašková, 2008).

Augustus (1998) ve své knize *Sexuální výchova v rodině a ve škole* také ale upozorňuje, že i přílišná „otevřenost“ či „odvaha“ při rozhovorech o sexuálních tématech může být nežádoucí, protože odklání pozornost žáků na tělesnou stránku. Učitel by proto měl citlivě vycítit vnímavost dětí a mládeže a vyvarovat se nevhodného či nátlakového přístupu. Informace by neměl žákům vnucovat, ale přizpůsobovat je jejich věku a připravenosti. V souladu s tím vyučující často používají neutrální jazyk při diskusi o sexuálních tématech, aby respektovali hranice studentů a nikoho neurazili (BZgA, 2010).

3.8. Vliv médií, internetových zdrojů a kamarádů na sexuální výchovu

Ačkoliv jsou rodina a škola ideálními institucemi pro poskytování správných a vhodných informací o sexualitě, výzkumy Petra Weisse a Jaroslava Zvěřiny (2001) ukazují, že mladí lidé nejčastěji získávají informace od kamarádů, známých a vrstevníků – u chlapců to bylo 37 % a u dívek 32 %. Zajímavé je, že vliv školy a rodiny se zvyšuje u mladších respondentů, což naznačuje, že raná edukace může mít významný dopad. Informace získané od vrstevníků však bývají často neúplné nebo nepřesné, což může vést k mylným představám a nevhodným postojům k sexualitě (Weiss a Zvěřina, 2001).

Dalším důležitým zdrojem informací o sexualitě jsou média, která v moderní západní společnosti plní různé role. Kromě toho, že poskytují široké spektrum informací, umožňují jedinci nahlédnout do aktuálního dění, vytvářejí určitý obraz veřejného mínění a zároveň nabízejí různé formy zábavy (Gerbner, 1977). V současnosti má většina dospívajících k dispozici chytrý telefon a přístup k internetu, což jim umožňuje být v kontaktu s rodiči a kamarády, vyhledávat informace nebo hrát online hry se stejně starými vrstevníky. Podle průzkumu Sociologického ústavu Akademie věd ČR patří aktivity spojené s používáním počítače, mobilního telefonu, internetu či sociálních sítí mezi pět nejoblíbenějších způsobů trávení volného času českých adolescentů (Patočková a kol., 2022).

Současně s pozitivními možnostmi, které internet a digitální technologie nabízejí, se dospívající mohou setkat také s různými online riziky. Mezi ně patří například vystavení

sexuálním obsahům nebo zapojení do sexuálně orientované komunikace, což může ovlivnit jejich postoje a chování v oblasti sexuality (Lebedíková, 2023). V České republice mělo podle výzkumu EU Kids Online IV během období jednoho roku zkušenost se sexuálním obsahem více než 40 % dětí a dospívajících ve věku od devíti do sedmnácti let. Zdrojem těchto materiálů mohou být nejen online platformy, ale také vrstevníci, například prostřednictvím sdílení vlastních intimních fotografií nebo zpráv, což je fenomén známý jako sexting.

V souvislosti se sextingem je důležité rozlišovat, zda k němu dochází se souhlasem všech zúčastněných, nebo zda má nátlakový či nevhodný charakter. Sdílení intimních zpráv na základě vzájemné dohody, zejména v rámci partnerského vztahu, může podporovat budování intimity a poznávání sexuality. I tato forma sextingu však s sebou nese určitá rizika, jelikož se může snadno změnit v jednání, které má pro zúčastněné negativní důsledky. Za problematické lze považovat například šíření intimních materiálů bez vědomí jejich původce, zasílání sexuálně laděného obsahu bez souhlasu příjemce či nátlak na jeho sdílení (Lebedíková, 2023). Zahraniční výzkumy ukazují, že s žádostí o zaslání intimní fotografie se setkala přibližně 11 % dospívajících (Madigan a kol., 2018).

Zkušenosti dospívajících se sexuálním obsahem nejsou motivovány pouze náhodným vystavením, ale často vycházejí z aktivního vyhledávání. Mezi hlavní důvody patří zejména zvědavost, dále snaha o dosažení sexuálního vzrušení, přičemž významná část dospívajících uvádí také potřebu získat informace a porozumět tématům spojeným se sexualitou (Ševčíková a Daneback, 2014).

Sexuální obsah, který dospívající aktivně vyhledávají, může mít různé podoby, přičemž nejrozšířenější z nich je pornografie. Ta však nepředstavuje realistický obraz sexuality, ale spíše stylizovanou a často zkreslenou interpretaci, v níž se objevují nerealistické představy o vzhledu těl, délce sexuální aktivity, četnosti orgasmů či absenci ochrany při pohlavním styku. Pro mladé lidi bez dostatečných znalostí a zkušeností může být takový obsah matoucí a vést k nereálným očekáváním od vlastního sexuálního života (Lebedíková, 2023). Skutečnost, že dospívající k těmto obsahům přistupují také s cílem získat informace o sexualitě, otevírá otázku kvality a rozsahu sexuální výchovy ve školním prostředí. Výuka těchto témat je v současnosti často roztržena mezi více předmětů a postrádá systematickosti. To se odráží i v přístupu pedagogů – například pornografii zařazuje do výuky přibližně polovina učitelů, zatímco témata jako antikoncepce jsou probírána výrazně častěji (Konsent, 2022). Nedostatečná pozornost věnovaná online sexuálním obsahům se promítá i do zkušeností samotných studentů, z nichž

téměř polovina uvádí, že se ve školní sexuální výchově s tématy souvisejícími s online médii a pornografií vůbec nesetkala (Česká středoškolská unie, 2020).

Proto má rodina v sexuální výchově stále nezastupitelnou roli. Rodiče mohou vytvářet bezpečné a otevřené prostředí, ve kterém jsou děti informovány o rizicích i přínosech online prostředí a kde je kladen důraz na kritické vnímání sexuálního obsahu. Klíčové je vést s dospívajícími dialog o tom, že internet často zobrazuje sexualitu zkresleně, a zároveň jim nabídnout podporu v situacích, kdy se s nevhodným obsahem nebo sexuálně laděnou komunikací setkají (Lebedíková, 2023).

4. ANTROPOLOGICKÝ POHLED NA SEXUALITU A POHLAVNÍ SOUSTAVY

Vymezit antropologii jednoznačně není jednoduché, protože její pojetí se liší podle toho, z jakého teoretického či oborového hlediska k ní přistupujeme. Biologické vědy nahlízejí na člověka především jako na organismus a zkoumají jeho postavení v živočišné říši. Sociologie se zaměřuje na společenské struktury a procesy, psychologie na lidské prožívání a chování a kulturologie na kulturní systémy a symbolické významy.

Přesto všechny tyto přístupy spojuje společný předmět zájmu – člověk a svět, ve kterém žije. Antropologie tak představuje zastřešující interdisciplinární rámec, jenž propojuje poznatky přírodních i společenských věd a umožňuje komplexněji porozumět lidské existenci. Lze ji chápat jako vědní disciplínu, která se zabývá biologickou, sociální i kulturní rozmanitostí člověka a usiluje o její systematické a vědecky podložené vysvětlení (Pěnička, 2014).

Ve 20. letech 20. století dochází v antropologii k výrazné změně orientace. Spekulativní úvahy o původu a vývoji kultur či jednotlivých kulturních prvků ustupují důrazu na empirický výzkum a systematickou terénní práci, zejména při studiu mimoevropských společností. V rámci těchto proměn se postupně začíná objevovat také zájem o oblast sexuality. Na tento vývoj navazuje i širší pojetí lidské sexuality, která je chápána jako komplexní systém zahrnující biologické, sociální, kulturní a psychologické složky. Tyto roviny se vzájemně prolínají a společně utvářejí sexuální prožívání, včetně sexuálního vzrušení a orgasmu. Sexualita přitom nemusí být nutně spojena s reprodukcí (Malina a kol., 2007).

4.1. Biologická antropologie

Z pohledu biologické antropologie je sexualita člověka založena především na pohlavním dimorfismu, tedy na biologických rozdílech mezi mužem a ženou. Biologické pohlaví je určováno na několika úrovních, přičemž základní roli hraje pohlaví chromozomální, dané kombinací pohlavních chromozomů (XX u žen, XY u mužů). Přítomnost chromozomu Y iniciuje v rané fázi embryonálního vývoje diferenciaci původně indiferentní genitální lišty ve varlata, zatímco při absenci Y chromozomu se vyvíjejí vaječníky. Aktivita pohlavních žláz a produkce hormonů, zejména testosteronu, následně ovlivňuje vývoj vnitřních i zevních pohlavních orgánů. Pokud dochází k sekreci testosteronu, genitál se vyvíjí mužským směrem; bez jeho přítomnosti směrem ženským.

Pohlavní dimorfismus se projevuje v primárních, sekundárních i terciárních pohlavních znacích. Mezi primární znaky patří chromozomální výbava a reprodukční orgány (varlata a penis u mužů, vaječníky a vagina u žen). Sekundární pohlavní znaky zahrnují tělesné rozdíly, jako je stavba kostry, distribuce svalové hmoty, typ ochlupení či barva hlasu, které se výrazně rozvíjejí zejména v období puberty. Terciární znaky představují rozdíly v oblasti chování, prožívání a některých psychických charakteristik, jež jsou podmíněny jak biologickými faktory, tak následným vývojem jedince. Celkově lze říci, že biologické pohlaví vytváří anatomický a hormonální základ pro další tělesný i behaviorální vývoj člověka (Šulová a kol., 2011; Koliba a kol., 2019).

4.2. Kulturní antropologie

Kulturní antropologie nahlíží sexualitu jako přirozenou a nedílnou součást lidské kultury. Zkoumá především to, jak se sexuální chování a prožívání člověka vztahuje k různým kulturním systémům, například k jazyku, morálním normám, estetickým představám, ideologiím nebo ekonomickým podmínkám společnosti. Přestože má lidská sexualita biologické základy, které souvisejí s hormonálními a fyziologickými procesy, její konkrétní podoba je výrazně ovlivňována sociálním prostředím. Jedinec si postoje k sexualitě osvojuje prostřednictvím zkušeností získaných v rámci určité kultury či subkultury, a to nejen v interakcích s ostatními lidmi, ale také prostřednictvím širšího společenského kontextu a hodnot, které jsou pro danou dobu typické (Nekonečný, 2017).

4.3. Sociální antropologie

Sociální antropologie se zaměřuje na to, jak je sexualita utvářena v rámci mezilidských vztahů a širších společenských souvislostí. Jde o to, jak lidé vstupují do vztahů, jak k sobě navzájem přistupují a jak spolu komunikují – a to jak v osobním kontaktu, tak i v prostředí digitálních médií.

Z tohoto důvodu by sexuální a vztahová výchova neměla být zúžena jen na otázky antikoncepce a prevence pohlavně přenosných onemocnění. Neméně důležitá je i její sociální rovina, zejména v oblasti komunikace, respektu a nastavování osobních hranic. Právě tyto dovednosti hrají klíčovou roli v prevenci rizikového chování i sexuálního násilí. Pokud si žáci osvojí schopnost otevřeně komunikovat, vyjadřovat své potřeby a zároveň respektovat druhé, vytváří si základ pro navazování zdravých a bezpečných vztahů založených na vzájemném souhlasu (Konsent, 2021).

4.3.1 Vliv společnosti na sexualitu – sexualizace

Socializace představuje základní proces, kterým jedinec prochází již od raného dětství a který zásadním způsobem formuje jeho postoje, hodnoty i chování (Keller, 2004). V tomto kontextu ji Nakonečný (2009) rozlišuje na primární a sekundární. Primární socializace probíhá především v rodině, která dítěti zprostředkovává první zkušenosti a normy, zatímco sekundární socializace je spojena zejména se školou jako významnou společenskou institucí a později také s pracovním prostředím.

Specifickou součástí tohoto procesu je sexuální socializace, někdy označovaná jako sexualizace, jejímž výsledkem je utváření zdravé sexuální osobnosti (Spanier, 1975). Rodina v tomto ohledu sehrává klíčovou roli, protože děti jsou již od útlého věku vystaveny postojům rodičů k otázkám nahoty, soukromí, cudnosti, genderových rolí i vhodného sexuálního chování. Přenos těchto postojů z rodičů na děti popsali například Thornton a Camburn (1987). Významnou roli přitom nehraje pouze to, co rodiče říkají, ale i to, jak se sami chovají – například jak reagují na projevy dětské sexuality, jak mezi sebou projevují náklonnost nebo jak dětem vysvětlují hranice fyzického kontaktu. Tyto každodenní situace významně ovlivňují, jak dítě postupně chápe vlastní tělo i sexualitu.

Rodiče zároveň předávají svým dětem základní informace o biologických i psychologických rozdílech mezi muži a ženami a formují jejich představy o vlastní hodnotě

a očekávaném chování (Shtarkshall a kol., 2007). Brzek (1993) v této souvislosti zdůrazňuje, že je důležité tyto informace sdílet ještě před nástupem puberty, protože později může být komunikace o sexualitě pro děti nepříjemná nebo ji mohou odmítat.

Důležité je také zdůraznit, že děti nejsou v procesu socializace pasivní. Aktivně se snaží porozumět světu kolem sebe, často prostřednictvím otázek. Typickým příkladem je zájem o původ života, který podle Pondělíčkové-Mašlové (1973) představuje vhodnou příležitost k otevřené a pravdivé komunikaci ze strany rodičů. Vyhýbavé nebo nepravdivé odpovědi mohou narušit důvěru dítěte, zatímco otevřenost přispívá k tomu, že sexualita není vnímána jako tabuizované či nevhodné téma (Pšenička, 1995).

Na primární socializaci následně navazuje socializace sekundární, která může v některých případech roli rodiny doplňovat nebo částečně nahrazovat, zejména pokud v rodinném prostředí chyběla otevřená komunikace o sexuálních tématech. Jak uvádí Shtarkshall a kol. (2007), sexuální socializace probíhá i mimo rodinu, a to prostřednictvím školy, vrstevnických skupin, médií či širších společenských a kulturních norem. Jedinci jsou tak vystaveni různorodým názorům a postojům týkajícím se například antikoncepce, potratů nebo genderových rolí, což dále formuje jejich vlastní postoje k sexualitě.

Podle vyjádření MUDr. Petry Sejbalové žijeme v době, kdy se děti již kolem šesti let setkávají s pornografií, v osmi letech mohou být vystaveny útokům na sociálních sítích a dospívající často sami sdílejí intimní fotografie v online prostředí. Přesto zůstává otevřená komunikace o sexualitě stále považována za tabu (Jurečková, 2025).

4.4. Sexuální orientace

Sexuální orientace představuje relativně stabilní a dlouhodobou charakteristiku jedince, která se vztahuje k jeho citovým a erotickým preferencím vůči osobám určitého pohlaví. Nejčastěji se setkáváme s orientací heterosexuální, tedy s přitažlivostí k osobám opačného pohlaví, vedle ní však existují i orientace homosexuální a bisexuální. Zatímco heterosexuální orientace převažuje ve většině populací, ostatní formy představují menšinové varianty lidské sexuality, které jsou však přirozenou součástí její variability.

Pro porozumění sexuální orientaci je důležité rozlišovat mezi samotnou orientací, sexuálním chováním a identitou jedince. Sexuální orientace se neprojevuje pouze konkrétním chováním, ale především vnitřním prožíváním, jako jsou erotické fantazie, citová náklonnost či zamilovanost. Sexuální chování nemusí vždy přesně odpovídat orientaci, jelikož může být

ovlivněno sociálními normami, zkušenostmi nebo aktuálními životními okolnostmi. Z tohoto důvodu je při posuzování orientace kladen důraz spíše na dlouhodobé preference a subjektivní prožívání než na jednotlivé zkušenosti.

Formování sexuální orientace je komplexní proces, na němž se podílejí biologické, psychologické i sociokulturní faktory. Vedle vrozených predispozic hraje významnou roli také prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá, a proces sebepoznání, jenž je zvláště intenzivní v období dospívání. V odborné literatuře se rovněž objevují různé přístupy k jejímu vysvětlení – od biologických teorií až po sociálně-konstruktivistické pohledy, které zdůrazňují vliv společnosti a kultury na utváření lidské sexuality.

V souvislosti se sexuální orientací se často diskutuje také pojem sexuální identity. Právě otázka identity otevírá širší pohled na problematiku lidské sexuality, který přesahuje biologické aspekty a zahrnuje i dimenzi psychologickou a sociální (Weiss a kol., 2010; Koliba a kol., 2019).

4.5. Pohlavní identita

Pohlavní identita zahrnuje biologické pohlaví i sexuální identitu. Jak bylo již uvedeno, biologické pohlaví se určuje podle chromozomů, hormonů a pohlavních orgánů, přičemž každý člověk má unikátní kombinaci těchto znaků. Někteří lidé se rodí s variacemi, které neumožňují jasně zařadit do kategorií muž–žena, mluvíme pak o lidech intersex. Sexuální identita pak vyjadřuje, s jakou sexuální orientací se člověk nejvíce ztotožňuje. Někteří ji mají jasnou od začátku, jiní potřebují čas a prostor ji objevovat. Okolí někdy vytváří tlak, aby se člověk rychle „zařadil“, nebo se mylně domnívá, že orientace je jen fáze.

Sexuální chování nemusí vždy odpovídat orientaci či identitě. Na rozdíl od orientace je chování do značné míry volbou – například muž přitahovaný ženami může zkoušet sex s muži z pouhé zvědavosti, aniž by to měnilo jeho orientaci. Stejně tak fantazie a sny nemusí nic vypovídat o sexuální orientaci. Poznávání různých projevů sexuality a možností, jak se s nimi identifikovat, pomáhá lépe porozumět pohlavní identitě a sexualitě jako celku (Konsent, 2023). Vnější vyjádřením sexuální identity je pohlavní role, která se začíná utvářet už v raném dětství a významně ji ovlivňují rodiče i blízké okolí. Reakce a postoje okolí mohou nejistotu v této oblasti prohlubovat, nebo naopak pomoci jedinci upevnit si vlastní pohlavní identitu (Koliba a kol., 2019).

Muži a ženy se mohou lišit ve svých zájmech a preferencích. Tradičně se například uvádí, že muži častěji inklinují k aktivitám jako jsou bojové sporty či technická témata, zatímco ženy se více zaměřují na oblast péče, módy nebo méně soutěživé formy trávení volného času. Zároveň ale existuje řada aktivit, které jsou společné oběma pohlavím, například četba. Tyto preference se výrazně proměňují zejména v období dospívání, kdy se rozvíjejí sexuální emoce, dochází k experimentování a formování osobních tužeb. Přesto některé rozdíly v zájmech či psychických charakteristikách mohou přetrvávat i v dospělosti.

V tomto kontextu se v češtině používá právě pojem pohlavní identita. V angličtině se rozlišují termíny „sex“, označující biologické pohlaví, a „gender“, který vyjadřuje sociální a kulturní aspekty role jedince. Právě kvůli této významové odlišnosti se pojem gender postupně přejímá i do českého prostředí. V některých případech může docházet k nesouladu mezi biologickým pohlavím, pohlavní identitou a očekávanou sociální rolí, což se označuje jako genderová dysforie. Tento stav je charakterizován subjektivně vnímaným nepohodlím či nespokojeností. Jeho nejvýraznější formou je transsexualita, která je v Mezinárodní klasifikaci nemocí definována jako situace, kdy si jedinec přeje žít a být přijímán jako příslušník opačného pohlaví (Koliba a kol., 2019; Šulová a kol., 2011).

PRAKTICKÁ ČÁST

5. METODIKA VÝZKUMU

Praktická část diplomové práce je realizována formou anonymního dotazníkového šetření. Výzkum má převážně kvantitativní charakter, jelikož dotazník obsahuje zejména uzavřené otázky, které umožňují následné statistické zpracování dat. Součástí dotazníku bylo také několik otevřených otázek, jejichž cílem bylo získat podrobnější vyjádření názorů respondentů. Výzkum tak obsahuje i dílčí kvalitativní prvky. Dotazník je v celém znění uveden v Příloze 1.

Cílovou skupinu tvořili žáci středních škol. Dotazník byl distribuován online prostřednictvím sociálních sítí (Facebook, Instagram) a zároveň byl rozeslán vyučujícím středních škol s prosbou o sdílení mezi žáky. Sběr dat probíhal v období od 8.2.2026 do 19.3.2026 a celkem se do šetření zapojilo 167 respondentů.

Anonymita dotazníku byla zvolena s ohledem na citlivost tématu sexuální výchovy a měla přispět k větší otevřenosti odpovědí a snížení zkreslení způsobeného sociální žádoucností. Cílem výzkumu bylo zjistit názory žáků na výuku sexuální výchovy a na zařazení témat souvisejících s antropologickým pohledem na pohlavní soustavu do výuky. Výzkum se zaměřoval zejména na hodnocení obsahu výuky, její přínosnosti, srozumitelnosti a relevance pro studenty.

Získaná data byla vyhodnocena pomocí základní deskriptivní statistiky. Odpovědi na otevřené otázky byly analyzovány metodou obsahové analýzy a následně tematicky kategorizovány.

6. LIMITY VÝZKUMU

Výzkum má několik omezení, která je třeba zohlednit při interpretaci výsledků. Respondenti byli převážně osloveni prostřednictvím sociálních sítí a zapojení do šetření bylo dobrovolné. To mohlo ovlivnit skladbu výzkumného souboru, protože se pravděpodobně zapojili spíše studenti, kteří mají k tématu sexuální výchovy bližší vztah nebo na něj vyhraněnější názor. Z tohoto důvodu nelze výsledky považovat za plně reprezentativní pro všechny žáky středních škol v České republice.

Určitým limitem je také samotná povaha tématu. Sexuální výchova může být pro některé respondenty citlivá oblast, a odpovědi tak mohou být do určité míry subjektivní. Anonymní

forma dotazníku však přispěla k větší otevřenosti respondentů a pomohla snížit riziko odpovědí ovlivněných snahou působit společensky žádoucím způsobem.

7. VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY

Na základě stanoveného cíle výzkumu byly formulovány výzkumné otázky, které se zaměřují na zjištění, jak žáci středních škol vnímají sexuální výchovu, jaké jsou jejich zkušenosti s její výukou a jaké mají představy o její podobě.

Výzkum se dále snaží identifikovat souvislosti mezi vybranými proměnnými, jako je pohlaví nebo ročník studia, a postoji žáků k sexuální výchově. Hypotézy byly ověřovány na základě deskriptivní statistiky a porovnání jednotlivých skupin respondentů.

Výzkumné otázky:

VO1: Jaké jsou hlavní zdroje informací o sexualitě u žáků středních škol?

VO2: Jak často a v jaké formě probíhá sexuální výchova ve školách?

VO3: Jak žáci hodnotí přínos a srozumitelnost sexuální výchovy?

VO4: Jaké změny by žáci navrhovali ve výuce sexuální výchovy?

Hypotézy:

Pro hlubší analýzu byly stanoveny následující hypotézy:

H1: Dívky považují sexuální výchovu za důležitější než chlapci.

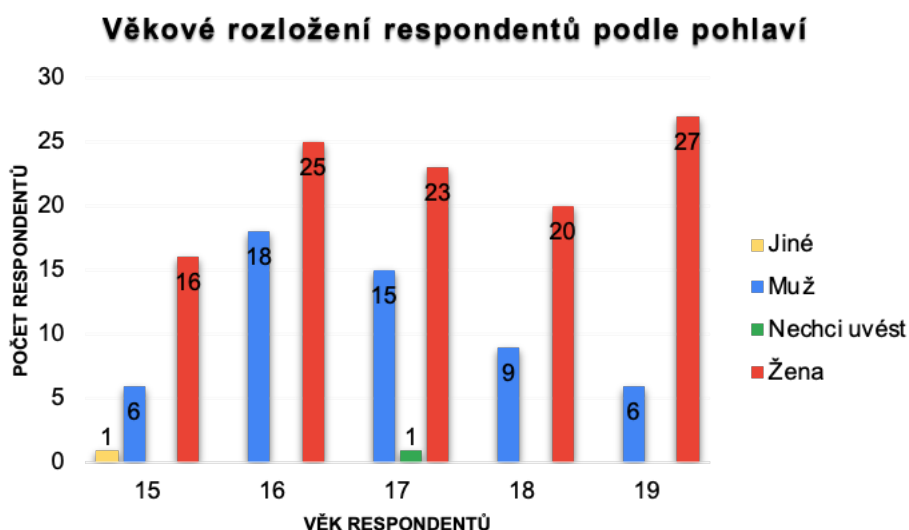
H2: Žáci vyšších ročníků hodnotí svou informovanost o sexualitě jako vyšší než žáci nižších ročníků.

H3: Internet a média představují častější zdroj informací o sexualitě než škola.

8. VÝSLEDKY

8.1. Charakteristika respondentů

Výzkumný soubor tvořili žáci středních škol ve věkovém rozmezí 15 až 19 let, přičemž byly zastoupeny všechny ročníky studia. Z hlediska typu školy převažovali studenti gymnázií (84,4 %), následovali žáci středních odborných škol (10,8 %) a nejméně byli zastoupeni žáci učilišť (4,8 %). Z hlediska náboženského vyznání převažovali respondenti bez vyznání (61,7 %), následovali křesťané (35,3 %) a malé zastoupení měl islám a buddhismus. Nejvíce respondentů pocházelo z Olomouce a Prostějova.

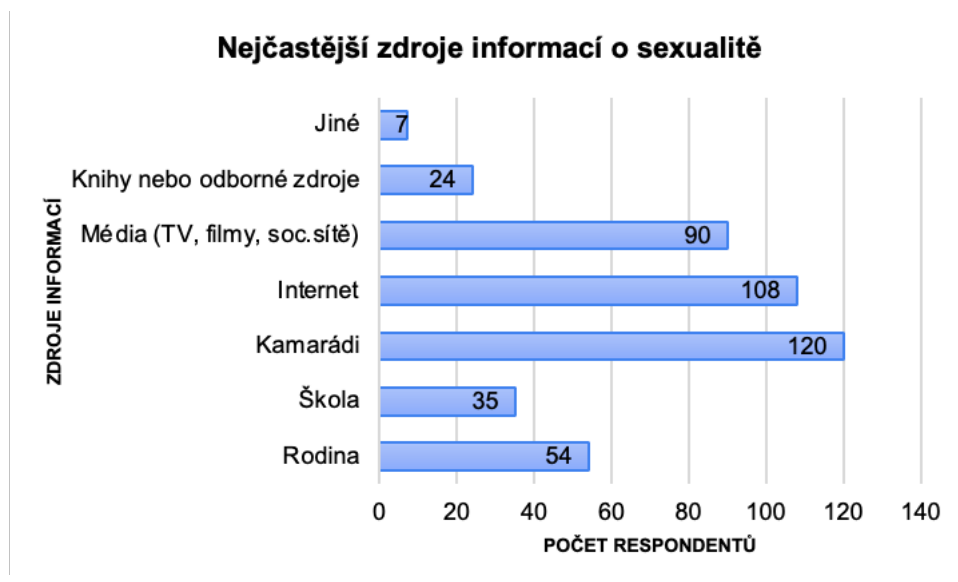

Obr. 1: Věkové rozložení respondentů podle pohlaví

Obr. 1 graficky znázorňuje věkové rozložení respondentů v závislosti na pohlaví. Ve všech věkových kategoriích převažují ženy nad muži. Nejpočetnější skupinou jsou respondenti ve věku 16–17 let.

8.2. Zdroje informací o sexualitě

Analýza odpovědí na otázku „Odkud čerpáš nejvíce informací o sexuální výchově“, kdy měli respondenti možnost označit více odpovědí, ukázala, že žáci nejčastěji uváděli kamarády, internet a média. To potvrzuje hypotézu H3. Školu jako zdroj informací uvedlo pouze 35 studentů, rodinu pak 54 (viz Obr. 2).

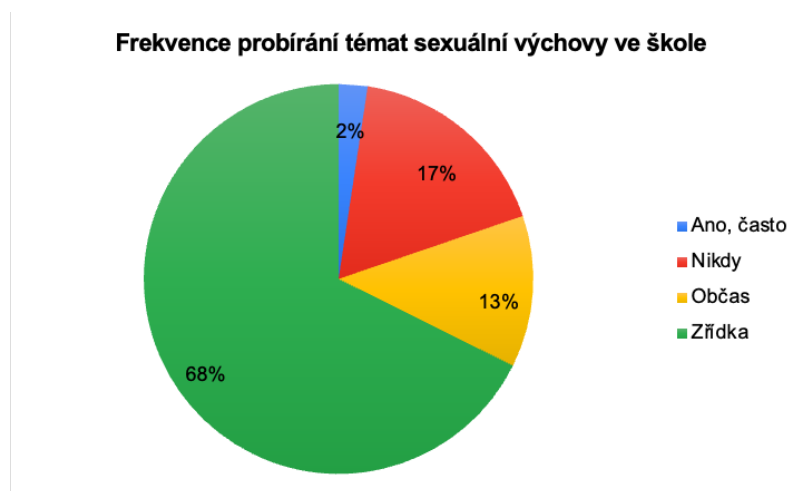
Obr. 2: Nejčastější zdroje informací o sexualitě

Z hlediska důvěryhodnosti však respondenti označili za nejdůvěryhodnější právě rodinu, následovanou internetem a kamarády. Výuka ve škole byla považována za důvěryhodný zdroj jen 33 studenty, což naznačuje, že školní programy v oblasti sexuální výchovy nemusí být vnímány jako klíčový zdroj informací.

Mezi ostatními uvedenými zdroji se objevovaly například přítel, podcasty či odborné články, což ukazuje na různorodost kanálů, z nichž studenti čerpají informace o sexualitě.

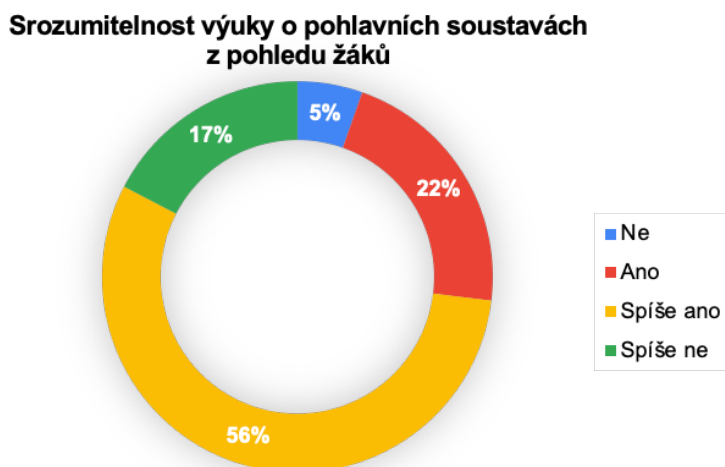
8.3. Sexuální výchova ve škole

V návaznosti na zjištěné zdroje informací o sexualitě byla pozornost zaměřena na samotnou realizaci sexuální výchovy ve školním prostředí. První analyzovaná otázka se týkala toho, v jaké míře jsou ve škole probírána témata sexuální výchovy. Jak ukazuje Obr. 3, sexuální výuka je podle většiny respondentů realizována spíše zřídka, přičemž tuto odpověď uvedlo 68 % studentů.

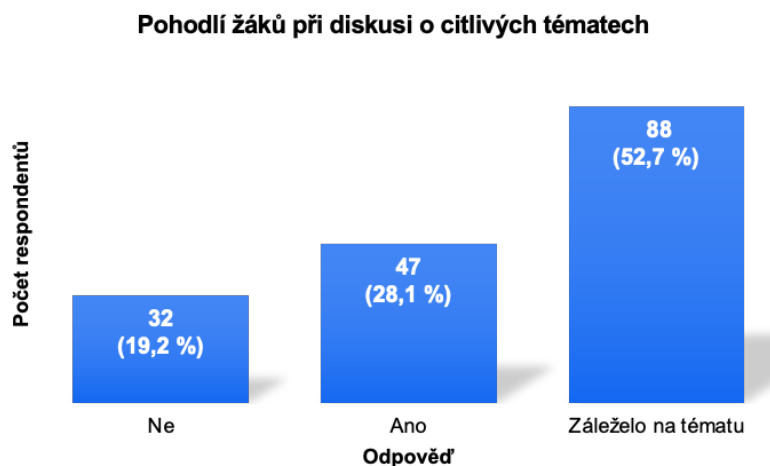
Obr. 3: Frekvence probírání témat sexuální výchovy ve škole

Z hlediska předmětového zařazení respondenti nejčastěji uváděli, že se s tématy sexuální výchovy setkávají v rámci výuky biologie, dále ve výchově ke zdraví a občanské výchově. Ojediněle byla sexuální výchova realizována také formou workshopů či přednášek vedených externími odborníky. Další otázka se zaměřovala na srozumitelnost výuky o pohlavních soustavách (Obr. 4). Většina respondentů označila odpovědi „spíše ano“ a „ano“, což lze hodnotit jako pozitivní zjištění svědčící o relativně dobré úrovni výkladu tohoto tématu.

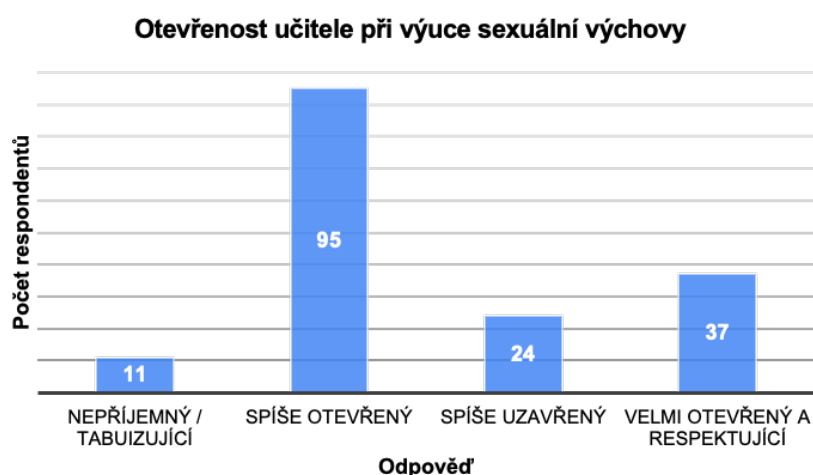
Obr. 4: Srozumitelnost výuky o pohlavních soustavách z pohledu žáků

Obr. 5 se věnuje tomu, zda se žáci cítili při hodinách sexuální výchovy pohodlně při diskusi o citlivých tématech. Největší část respondentů (88 žáků, tedy více než 50 %) uvedla, že záleželo na konkrétním tématu. Zároveň se však objevila i početná skupina žáků, kteří se při těchto diskusích cítili pohodlně, což může naznačovat kvalitní přístup vyučujících k vedení výuky.

Obr. 5: Pohodlí žáků při diskusi o citlivých tématech

Na tuto skutečnost navazují výsledky znázorněné v Obr. 6, které ukazují, že učitelé sexuální výchovy jsou žáky vnímáni jako spíše otevření a respektující. Tento přístup může pozitivně ovlivňovat atmosféru ve třídě i ochotu žáků zapojovat se do diskuse.

Obr. 6: Otevřenost učitele při výuce sexuální výchovy

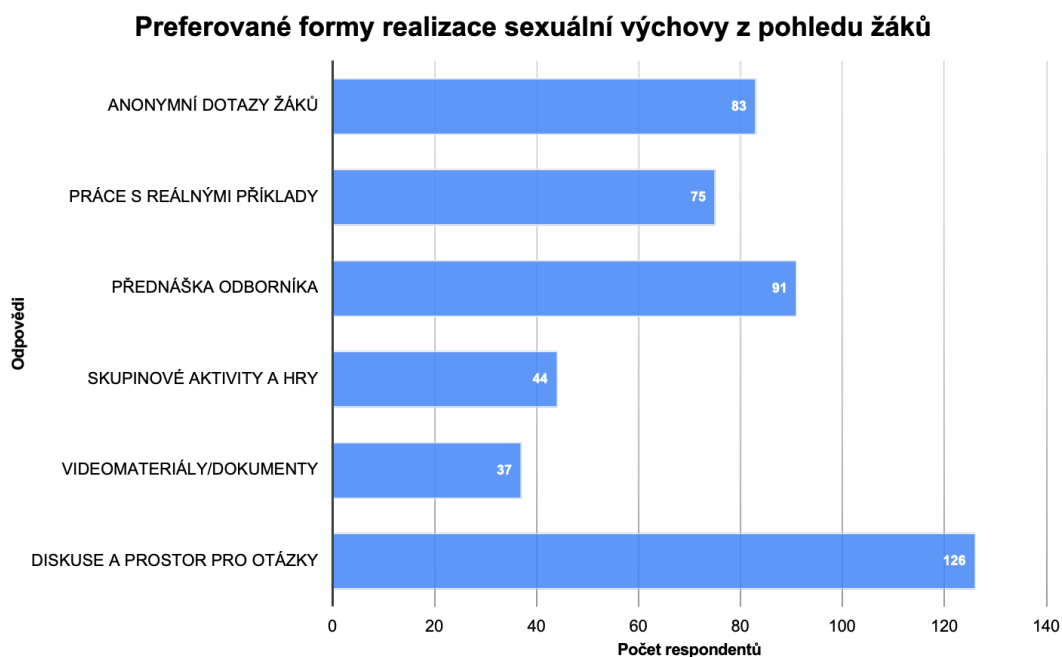
Z výzkumu dále vyplynulo, že respondenti považují za nejefektivnější formu výuky sexuální výchovy především diskusi a přednášku. Naopak skupinové aktivity či využití videomateriálů nebyly hodnoceny jako příliš přínosné.

8.4. Ideální výuka

V rámci otázek zaměřené na ideální podobu sexuální výchovy byla pozornost věnována také preferovaným formám její realizace. Jak ukazuje Obr. 7, respondenti nejčastěji z možnosti výběru více odpovědí uváděli jako nejvhodnější formu výuky přednášku a diskusi. Tyto výsledky naznačují, že žáci preferují spíše přímý výklad doplněný možností aktivně se zapojit prostřednictvím komunikace a sdílení názorů.

Naopak méně často byly voleny interaktivní formy, jako jsou skupinové aktivity či práce s videomateriály. Tyto výsledky mohou poukazovat na skutečnost, že žáci vnímají citlivost tématu sexuální výchovy a preferují spíše strukturovanější a bezpečnější formy výuky.

Celkově lze konstatovat, že ideální podoba sexuální výchovy by podle respondentů měla kombinovat odborný výklad s možností otevřené, avšak citlivě vedené diskuse.

Obr. 7: Preferované formy realizace sexuální výchovy z pohledu žáků

Na uvedené preference forem výuky navazují také představy respondentů o tom, kdo by měl sexuální výchovu ideálně realizovat. Respondenti měli opět možnost označit více odpovědí, přičemž nejčastěji uváděli učitele biologie (108 respondentů; 64,7 %) a zdravotníka nebo externího odborníka (98 respondentů; 58,7 %). Tyto výsledky korespondují s dříve zjištěnou preferencí odborně vedené výuky a naznačují, že žáci kladou důraz především na odbornost a znalosti vyučujícího.

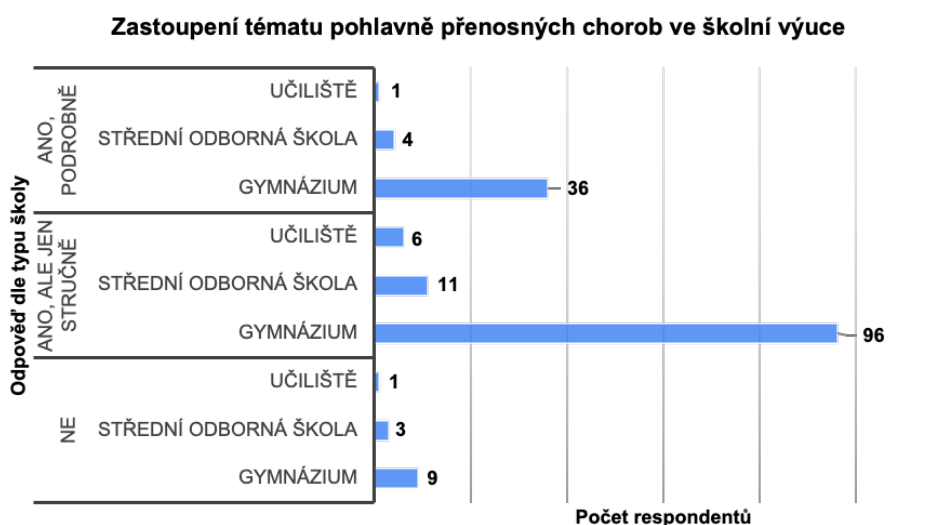
Méně často byl jako vhodný realizátor sexuální výchovy označován školní psycholog (50 respondentů; 29,9 %), zatímco třídní učitel získal pouze minimální podporu (7 respondentů; 4,2 %). Ostatní odpovědi se objevovaly jen ojediněle.

Celkově lze konstatovat, že ideální realizace sexuální výchovy by podle respondentů měla být zajištěna osobami s dostatečnou odbornou kvalifikací, ať už v rámci školního prostředí, nebo prostřednictvím externích specialistů, což zároveň doplňuje preferenci výuky formou odborného výkladu a řízené diskuse.

Jako zajímavé zjištění se ukázalo, že téměř polovina respondentů (49,7 %) preferuje společnou výuku sexuální výchovy pro chlapce i dívky, zatímco přibližně čtvrtina by upřednostnila oddělenou výuku a podobný podíl považuje tuto otázku za nepodstatnou.

8.5. Prevence nemocí

V návaznosti na předchozí kapitolu, která se zabývala podobou a realizací sexuální výchovy ve školním prostředí, byla další pozornost zaměřena na oblast prevence nemocí, konkrétně na problematiku pohlavně přenosných chorob.

Obr. 8: Zastoupení tématu pohlavně přenosných chorob ve školní výuce

Jak ukazuje Obr. 8, většina respondentů uvedla, že se ve školní výuce s tématem pohlavně přenosných chorob setkala. Tento výsledek naznačuje, že prevence těchto onemocnění je ve výuce do určité míry zahrnuta.

Při podrobnějším pohledu na jednotlivé typy škol je však třeba zohlednit, že ve výzkumném souboru převažovali žáci gymnázií. Přesto lze konstatovat, že se s tímto tématem setkali i respondenti ze středních odborných škol a učilišť, což naznačuje, že výuka zaměřená na

prevenci pohlavně přenosných chorob není omezena pouze na jeden typ školy, ale je přítomna napříč různými vzdělávacími institucemi. Při zohlednění poměrného zastoupení respondentů z jednotlivých typů škol se navíc neprojevují výraznější rozdíly, přičemž ani učni v tomto ohledu nijak nevybočují.

Na výše uvedené výsledky dále navazují odpovědi zaměřené na informovanost respondentů v oblasti prevence pohlavně přenosných onemocnění. Na otázku, zda znají způsoby, jak těmto onemocněním předcházet, odpovědělo 46,1 % respondentů „spíše ano“ a 44,3 % „ano, dobře“. Tento výsledek lze hodnotit jako velmi pozitivní, neboť naznačuje poměrně vysokou míru informovanosti žáků v této oblasti.

V následující otázce měli respondenti možnost zvolit nejdůležitější způsoby prevence. Nejčastěji uváděli používání kondomu, které bylo považováno za klíčový preventivní prostředek. Na druhém místě se umístila otevřená komunikace s partnerem, což poukazuje nejen na význam ochranných prostředků, ale i na důležitost partnerské komunikace v rámci prevence.

V navazující otázce pak převážná většina respondentů uvedla, že by se o pohlavně přenosných chorobách, jako jsou například HIV, chlamydie či kapavka, mělo ve výuce hovořit více. Tento výsledek naznačuje, že i přes relativně dobrou informovanost žáci vnímají prostor pro rozšíření a prohloubení výuky v této oblasti.

8.6. Média a společnost

Na problematiku prevence nemocí dále navazuje oblast vlivu médií a internetu jako významného zdroje informací o sexualitě. Obr. 9 znázorňuje, jak často se studenti středních škol setkávají se sexuálním obsahem v médiích a online prostředí.

Obr. 9: Frekvence kontaktu žáků se sexuálním obsahem v médiích a na internetu

Z výsledků je patrné, že drtivá většina respondentů se s tímto typem obsahu setkává. Nejčastěji uváděli, že k tomuto kontaktu dochází zřídka (76 respondentů), nicméně významná část studentů uvedla i častější expozici – 66 respondentů se s tímto obsahem setkává několikrát týdně a 24 dokonce každý den.

Tyto výsledky poukazují na skutečnost, že média a internet představují pro žáky významný a frekventovaný zdroj informací o sexualitě, což může mít zásadní vliv na jejich postoje i znalosti v této oblasti.

Na zjištění týkající se frekvence kontaktu se sexuálním obsahem navazují odpovědi zaměřené na konkrétní zkušenosti respondentů. Na otázku, zda se setkali s pornografií na internetu, odpovědělo 49,1 % respondentů, že ojediněle, 35,9 % uvedlo častý kontakt a 12,6 % uvedlo, že se s tímto obsahem nesetkalo vůbec. Tyto výsledky ukazují, že kontakt s pornografií je mezi studenty poměrně rozšířený, i když jeho intenzita se mezi jednotlivci liší.

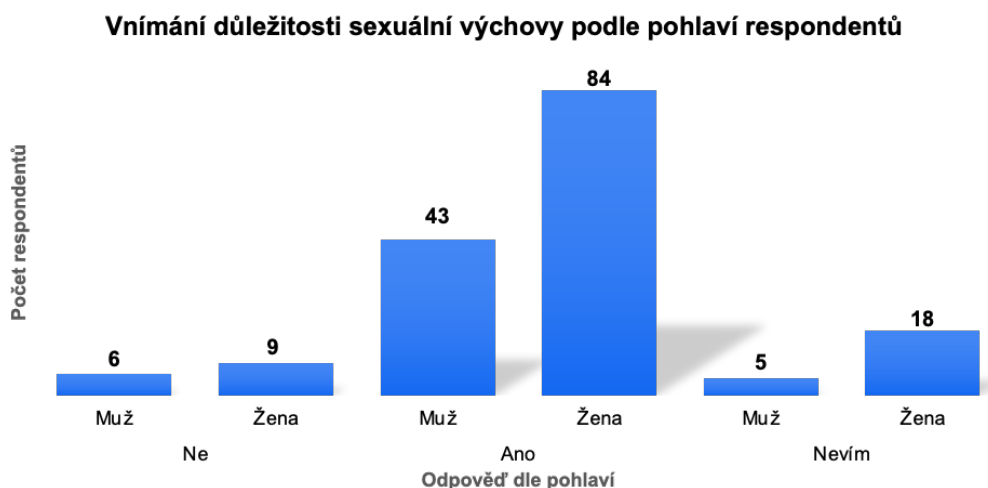
Další otázka se zaměřovala na zkušenost se sexuální manipulací, ať už v reálném nebo online prostředí. Většina respondentů (63,5 %) uvedla, že se s takovou situací nesetkala, což lze hodnotit pozitivně.

Z dalších odpovědí však jasně vyplynulo, že studenti vnímají potřebu větší otevřenosti a edukace v této oblasti. Podle jejich názoru by se mělo ve školách více hovořit o vlivu pornografie, zejména v kontextu sociálních sítí. Stejně tak se drtivá většina respondentů ztotožnila s výrokem, že by se o sexualitě mělo ve společnosti mluvit otevřeněji, což poukazuje na přetrvávající potřebu destigmatizace tohoto tématu.

Současně téměř polovina respondentů (49,1 %) uvedla, že by se učitelé měli více věnovat také tématům, jako je respekt k různým genderovým identitám a sexuálním orientacím, což naznačuje širší očekávání žáků od obsahu sexuální výchovy.

8.7. Postoje a hodnocení žáků k sexuální výchově

Další zkoumaná otázka byla orientována na to, jakou důležitost přisuzují samotné sexuální výchově ve školním prostředí. Cílem bylo zjistit, zda se v hodnocení významu sexuální výchovy liší chlapci a dívky (viz Obr. 10).

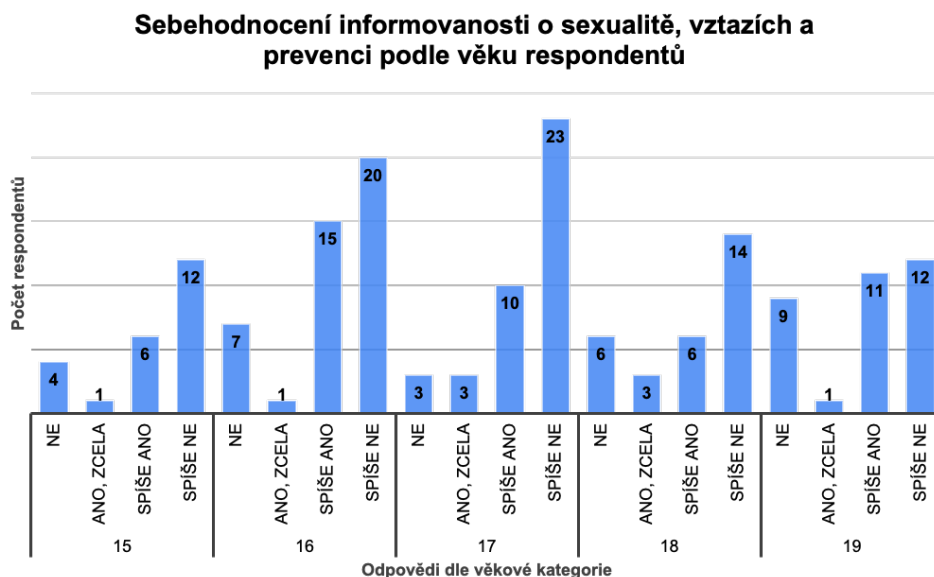

Obr. 10: Vnímání důležitosti sexuální výchovy podle pohlaví respondentů

Z grafu je patrné, že většina respondentů považuje sexuální výchovu za důležitou, přičemž výraznější zastoupení kladných odpovědí lze pozorovat u dívek. Celkem 84 dívek uvedlo, že sexuální výchovu považují za důležitou, zatímco u chlapců se pro tuto odpověď vyslovilo 43 respondentů. Naopak negativní postoj k důležitosti sexuální výchovy se vyskytoval pouze v menší míře.

Z uvedených výsledků vyplývá, že dívky obecně přikládají sexuální výchově vyšší význam než chlapci, což potvrzuje stanovenou hypotézu H1. Zároveň je však zřejmé, že i mezi chlapci převažuje pozitivní postoj k důležitosti sexuální výchovy.

Na tuto otázku dále navazuje zjištění, jak sami žáci hodnotí svou informovanost o sexualitě, vztazích a prevenci v závislosti na věku. Cílem bylo ověřit, zda se s rostoucím věkem zvyšuje také subjektivně vnímaná míra informovanosti (viz Obr. 11).

Obr. 11: Sebehodnocení informovanosti o sexualitě, vztazích a prevenci podle věku respondentů

Z výsledku je patrné, že vnímaná míra informovanosti o sexualitě, vztazích a prevenci se mezi jednotlivými věkovými kategoriemi liší, avšak nelze pozorovat jednoznačný trend rostoucí informovanosti s věkem. Například u respondentů ve věku 17 let převažují odpovědi vyjadřující nedostatečnou informovanost, což je v rozporu s očekávaným vývojem.

Na základě těchto zjištění nelze hypotézu H2, že žáci vyšších ročníků hodnotí svou informovanost o sexualitě jako vyšší než žáci nižších ročníků, jednoznačně potvrdit. Výsledky spíše naznačují, že vnímání vlastní informovanosti je ovlivněno i dalšími faktory než pouze věkem. Lze předpokládat, že mladší žáci nepřikládají těmto tématům takovou důležitost, zatímco starší jedinci, kteří se postupně dostávají do aktivnější fáze partnerského a sexuálního života, mají větší potřebu vyhledávat a získávat informace.

Další otázkou bylo zhodnotit úroveň sexuální výchovy na škole, kterou respondenti navštěvují. Hodnocení probíhalo pomocí pětibodové škály, kde 1 hvězdička představovala nejnižší a 5 hvězdiček nejvyšší možné hodnocení.

Největší část respondentů (40,1 %) ohodnotila sexuální výchovu na své škole 3 hvězdičkami, což lze interpretovat jako průměrné hodnocení. Druhou nejčastější odpovědí byly 2 hvězdičky (30,5 %), což již naznačuje spíše nižší míru spokojenosti. Naopak nejvyšší možné hodnocení, tedy 5 hvězdiček, uvedli pouze 3 respondenti, což představuje necelá 2 % z celkového počtu.

Z těchto výsledků vyplývá, že sexuální výchova je žáky nejčastěji vnímána jako průměrná až podprůměrná. Výrazně nízký podíl nejvyššího hodnocení zároveň naznačuje, že pouze minimum respondentů považuje úroveň výuky v této oblasti za skutečně kvalitní. Tato zjištění mohou poukazovat na určité rezervy ve školní sexuální výchově, a to jak z hlediska obsahu, tak i způsobu jejího zprostředkování.

Na kvantitativní část výzkumu dále navazuje obsahová analýza otevřené otázky, ve které měli respondenti možnost uvést, co by ve výuce sexuální výchovy na své škole zlepšili. Odpovědi byly následně kódovány do několika tematických kategorií.

Obsahová analýza odpovědí na otevřenou otázku zaměřenou na možné zlepšení výuky sexuální výchovy ukázala několik hlavních tematických kategorií (viz Tabulka 1).

Kategorie	Počet odpovědí
Více hodin / zavést sexuální výchovu / probírat častěji	53
Nic / nevím / bez změny	41
Větší otevřenost a více komunikace o tématu	18
Více informací a podrobnější vysvětlení	5
Zaměřit se více na konkrétní témata (menstruace, cyklus, pohlavní choroby, prevence)	4
Zapojení odborníků / lepší připravenost učitelů	2
Možnost anonymních dotazů	1
Ostatní specifické odpovědi	43

Tabulka 1: Přehled kategorií odpovědí k návrhům na zlepšení sexuální výchovy

Nejčastěji respondenti uváděli potřebu většího časového prostoru pro toto téma nebo jeho systematictější zařazení do výuky. Část studentů uvedla, že sexuální výchova na jejich škole probíhá pouze okrajově nebo vůbec, a proto by uvítali její častější a pravidelnější zařazení.

Další významnou kategorií byla potřeba větší otevřenosti a komunikace během výuky, aby se žáci nebáli klást otázky a diskutovat citlivá témata. Někteří respondenti také zmiňovali potřebu podrobnějších informací a většího zaměření na konkrétní témata, například menstruaci, ženský cyklus nebo prevenci pohlavně přenosných onemocnění. Ojediněle se objevovaly také návrhy na zapojení odborníků do výuky nebo možnost anonymního pokládání dotazů.

Mezi specifické odpovědi spadají různorodé individuální návrhy, které nebylo možné jednoznačně zařadit do hlavních kategorií, například důraz na praktičtější pojetí výuky, využití interaktivních metod, práce s reálnými situacemi nebo zlepšení přístupu vyučujících k danému tématu.

Z výsledků obsahové analýzy vyplývá, že žáci nevnímají hlavní problém pouze v samotné existenci sexuální výchovy, ale především v jejím rozsahu, kvalitě a způsobu realizace. Tato zjištění korespondují s předchozími výsledky, které poukazují na spíše průměrné hodnocení úrovně sexuální výchovy, a ne zcela uspokojivou míru vnímané informovanosti.

9. SHRnutí VÝSLEDKŮ

Cílem výzkumného šetření bylo zmapovat postoje žáků středních škol k sexuální výchově, identifikovat jejich hlavní zdroje informací o sexualitě a zjistit, jak hodnotí úroveň a přínos této výuky.

V rámci první výzkumné otázky (VO1) bylo zjištěno, že mezi hlavní zdroje informací o sexualitě patří především internet a média, které žáci využívají častěji než školní výuku. Škola sice představuje důležitý zdroj informací, avšak její role není vnímána jako dominantní.

Druhá výzkumná otázka (VO2) ukázala, že sexuální výchova na školách neprobíhá systematicky a často je realizována spíše nepravidelně nebo okrajově v rámci jiných předmětů. Forma výuky je přitom převážně tradiční, s menším důrazem na interaktivitu či diskusi.

V souvislosti s třetí výzkumnou otázkou (VO3) výsledky naznačují, že žáci hodnotí přínos a srozumitelnost sexuální výchovy spíše jako průměrné. Tomu odpovídá i skutečnost, že značná část respondentů se necítí být dostatečně informována o sexualitě, vztazích a prevenci.

Čtvrtá výzkumná otázka (VO4), zaměřená na návrhy změn ve výuce, ukázala, že žáci by uvítali zejména větší časový prostor pro sexuální výchovu, její pravidelnější zařazení do výuky a otevřenější komunikaci o daných tématech. Dále se objevovaly požadavky na větší množství informací, zaměření na konkrétní praktická témata a využití interaktivnějších forem výuky.

Z hlediska stanovených hypotéz byla hypotéza H1 potvrzena, jelikož dívky přikládají sexuální výchově vyšší důležitost než chlapci. Hypotéza H2 potvrzena nebyla, protože se neprokázal jednoznačný trend rostoucí míry vnímané informovanosti s věkem respondentů. Hypotéza H3 byla naopak potvrzena, neboť internet a média představují pro žáky častější zdroj informací o sexualitě než škola.

Celkově výsledky naznačují, že ačkoliv žáci vnímají sexuální výchovu jako důležitou součást vzdělávání, její současná podoba ve školním prostředí není z jejich pohledu dostatečně efektivní. Významnou roli tak přebírají neformální zdroje informací, což může mít dopad na kvalitu a spolehlivost získávaných poznatků.

10. DISKUSE

Cílem této práce bylo zmapovat názory a přístup žáků středních škol k sexuální výchově a výuce antropologie pohlavních soustav, s ohledem na jejich subjektivní hodnocení, zdroje informací a návrhy na zlepšení výuky. Získané výsledky poskytují důležité poznatky o tom, jak žáci vnímají tuto oblast vzdělávání a jaké faktory ovlivňují jejich informovanost a postoje.

Pozitivní hodnocení významu sexuální výchovy, které převládalo zejména u dívek, souhlasí s poznatky předchozích studií (např. Moreira a kol., 2023; Smith a kol., 2005), jež ukazují, že ženy často vnímají témata týkající se sexuality jako osobně relevantnější a otevřenější diskusi než muži. Tento rozdíl může být částečně vysvětlen odlišným sociálním a kulturním zázemím, ale také rozdíly ve vnímání rizik, zdraví a osobních zkušeností. Zároveň je zajímavé, že i mezi chlapci se pozitivní postoj vyskytoval, což naznačuje rostoucí obecné uznání důležitosti sexuální výchovy napříč pohlavími.

Na druhé straně hodnocení samotné kvality výuky poukazuje na nedostatky ve školním prostředí – žáci často uváděli, že výuka je nepravidelná, málo systematická a postrádá prostor pro otevřenou komunikaci. Tento rozpor mezi vnímanou důležitostí a subjektivním hodnocením kvality výuky naznačuje, že pouhá přítomnost sexuální výchovy v kurikulu nestačí; klíčová je forma její realizace, důraz na interaktivitu a praktickou aplikaci. Podobně jako v mezinárodních studiích i zde hraje roli kvalita učitelské přípravy a schopnost vytvořit bezpečné prostředí pro diskusi.

Nepřekvapivě se ukázalo, že neformální zdroje informací – zejména internet a sociální média – hrají v životě žáků významnou roli. Tento trend, typický pro digitální generaci, přináší možnost snadného přístupu k informacím, ale také riziko šíření nepřesných nebo zavádějících dat. Škola by proto měla být garantem odborné informace a pomáhat žákům kriticky hodnotit obsah, který získávají z externích zdrojů. Významným zjištěním je i to, že informovanost žáků nerostla s věkem, což upozorňuje na potřebu kontinuální a systematické výuky spíše než spoléhání se na postupné ročníky či „přirozenou zkušenost“.

Otevřené odpovědi žáků poskytly cenný vhled do jejich očekávání: preferují častější a systematictější výuku, otevřenou komunikaci a důraz na praktická a aktuální témata.

Mezi doporučenými oblastmi se objevila také potřeba zařazení témat respektu k různým genderovým identitám a sexuálním orientacím, což odráží snahu žáků o inkluzivní a moderní přístup k sexuální výchově. Tyto poznatky podporují trend směřující k interaktivním, žákovsky

orientovaným metodám, které kladou důraz na dialog, kritické myšlení a propojení s reálným životem.

Limity výzkumu, zejména omezený a geograficky nesourodý vzorek respondentů, nutí k opatrnosti při zobecňování výsledků. Dobrovolná účast respondentů může navíc ovlivnit míru otevřenosti odpovědí. Přesto výsledky poskytují užitečný obraz o postojích a potřebách středních škol v České republice.

Do budoucna by bylo přínosné realizovat výzkum na rozsáhlejší a reprezentativnější vzorku, případně porovnat různé typy škol a ročníky. Kvalitativní metody, například rozhovory či fokusní skupiny, by mohly umožnit hlubší pochopení postojů a zkušeností žáků a zohlednit také perspektivu učitelů a jejich připravenost k výuce.

Celkově lze konstatovat, že sexuální výchova má ve školním prostředí pevné místo, ale její současná podoba ne vždy odpovídá potřebám žáků. Z výsledků zároveň vyplývá, že toto téma již není ve společnosti v takové míře tabuizováno a mladá generace k němu přistupuje otevřeněji a uvolněněji. Zlepšení efektivity výuky proto vyžaduje nejen doplnění obsahu, ale také inovativní metody, podporu otevřeného dialogu a propojení s aktuálními informacemi dostupnými žákům.

11. LITERATURA

1. **ARONOWITZ, T. a FAWACETT, J.** Analysis of Public Policies for Sexuality Education in Germany and The Netherlands. *American Journal of Sexuality Education*, 2015, roč. 10, č. 2, s. 140–157. ISSN 1554-6128. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/15546128.2015.1025935>
2. **BARRENSE-DIAS, Y. a kol.** Does the Primary Resource of Sex Education Matter? A Swiss National Study. *The Journal of Sex Research*, 2020, roč. 57, č. 2, s. 166–176. ISSN 0022-4499. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/00224499.2019.1626331>
3. **BRZEK, A.** Průvodce sexualitou člověka. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993
4. **Česká středoškolská unie.** Zpráva z průzkumu – sexuální výchova na středních školách, 2022. Dostupné z: <https://stredoskolskaunie.cz/wp-content/uploads/2020/11/Zprava-z-pruzkumu-sexualni-vychova-na-strednich-skolach.pdf>
5. **ČT EDU.** Sexuální výchova: nejde jen o reprodukci [online]. 23. 4. 2024. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/namet/sexualni-vychova>
6. **Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách** [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2010
7. **EKSTRAND, M. a kol.** Sex education in Swedish schools as described by young women. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 2011, roč. 16, č. 3, s. 210–244. ISSN 1362-5187. Dostupné z: <https://doi.org/10.3109/13625187.2011.561937>
8. **Federal Centre For Health Education**, WHO Regional Office for Europe and BZgA: Standards for Sexuality Education in Europe [online], 2010. Dostupné z: https://whocc.bioeg.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/BZgA_Standards_Czech.pdf
9. **FIFKOVÁ, H. a kol.** Sexuální výchova – vybraná témata: Výchova ke zdraví. Příručka pro učitele [online]. Praha: MŠMT ve spolupráci s VÚP, 2009. Dostupné z: https://msmt.gov.cz/file/8304_1_1/
10. **GERBNER, G.** Mass Media Policies in Changing Cultures. New York: A Wiley-Interscience Publication, 1977. ISBN 0-471-01514-8

11. **Health Canada.** Canadian guidelines for sexual health education [online]. Ottawa: Population and Public Health Branch, 2003. Dostupné z: <https://publications.gc.ca/collections/Collection/H39-300-2003E.pdf>
12. **HOLEČEK, V.** Psychologie v učitelské praxi. Praha 7: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-3704-1
13. **CHALKE, S.** Umíte se bavit se svým dítětem o sexu? Praha: Albatros, 2002. ISBN80-00-01071-2
14. **JANIŠ, K.** Sexuální výchova včera, dnes a zítra. In 12. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice. Sborník referátů. Pardubice: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 2004
15. **JUREČKOVÁ, S.** Naše děti na pornu. Časopis Téma, č. 14. 2025
16. **KELLER, J.** Úvod do sociologie. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2004
17. **KETTING, E. a IVANOVNA, O.** Sexuality Education in the WHO European Region – Russian Federation [online]. Cologne: Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung, 2018. Dostupné z: <https://www.bzga-whocc.de>
18. **KOKAISL, P.** Základy antropologie. Praha: Nostalgie, 2007. ISBN 80-213-1722-1
19. **KOLIBA, P. a kol.** Sexuální výchova. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2039-0
20. **KONSENT.** Metodické podklady k výuce sexuální výchovy. Online. Šance Dětem. 2023. Dostupné také z: https://sancedetem.cz/sites/default/files/2025-07/Metodicke-podklady_Konsent_Zadna-tabu-pred-tabuli.pdf
21. **KONSENT.** Žádná tabu před tabulí [online]. 2021. Dostupné z: <https://konsent.cz/pro-vyucujici-sexualni-vychova/>
22. **KONSENT.** Žádná tabu před tabulí: sexuální nauka by neměla probíhat samostudiem – dotazníkové šetření mezi vyučujícími ZŠ a SŠ, 2022. Dostupné z: <https://konsent.cz/wp-content/uploads/2022/02/Prezentace-Konsent.pptx.pdf>
23. **KONTULA, O.** The evolution of sex education and students' sexual knowledge in Finland in the 2000s. *Sex Education*, 2010, roč. 10, č. 4. ISSN 1468-1811. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14681811.2010.515095>
24. **KUMAR, M. a kol.** Sexual knowledge of Canadian adolescents after completion of high school sexual education requirements. *Paediatrics & Child Health*, 2013, roč. 18, č. 2, s. 74–80. ISSN 1205-7088. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/pch/18.2.74>
25. **KUSÝ, M.** Sexuální výchova ve školství. In 12. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice. Sborník referátů. Pardubice: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 2004

26. **LANGMAIER, J. a KREJČÍŘOVÁ, D.** Vývojová psychologie. Praha: Grada Publishing, 1998. 80-7169-195-X
27. **LEBEDÍKOVÁ, M.** Sexuální obsah online: jeho dopady a jak na prevenci? Online. Šance Dětem. 2023. Dostupné také z: <https://sancedetem.cz/sexualni-obsah-online-jaky-dopad-ma-na-dospivajici-na-co-se-rodice-maji-zamerit>
28. **LEDEROVÁ, M. a kol.** Žena v českých zemích od středověku do 20. století [online]. 2009. Dostupné z: <https://doi.org/10.14712/24645370.2623>
29. **LEWINSOHN, M.-R.** Světové dějiny sexuality. Praha: Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0887-8
30. **LIN, Y. a kol.** A Study of the Effectiveness on Parental Sexuality Education. Education, 127, 2006
31. **MADIGAN, S. a kol.** The Prevalence of Unwanted Online Sexual Exposure and Solicitation Among Youth: A Meta-Analysis. Journal of Adolescent Health, 2018. Dostupné: <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2018.03.012>
32. **MALINA, J. a kol.** Kruh prstenu, Světové dějiny sexuality, erotiky a lásky od počátků do současnosti. Brno: Akademické nakladatelství CERM a Nakladatelství a vydavatelství NAUMA, 2007. ISBN 978-80-7204-494-8
33. **MAREŠ, J.** Učení ve školním kontextu. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273
34. **MATĚJČEK, Z.** Co, kdy a jak ve výchově dětí. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-085-5
35. **MOREIRA, M.T. a kol.** Knowledge about Sex Education in Adolescence: A Cross-Sectional Study. Adolescents 2023. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/adolescents3030030>
36. **NAKONEČNÝ, M.** Sociální psychologie. Praha: Academia, 2009
37. **NAKONEČNÝ, M.** Sociologie sexuality [online]. In: Sociologická encyklopedie. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017–. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sociologie_sexuality
38. **Národní ústav pro vzdělávání: RVP pro základní vzdělávání** [online], 2020. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>
39. **NOVOTNÁ, E. a KRAJCOVICOVA, M.** Sex education and its position in educational process. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce*, 2016. ISSN 1896-2327

40. **PATOČKOVÁ, V. a kol.** Volný čas dětí staršího školního věku a jeho prožívání. Výsledky reprezentativního výzkumu v České republice 2021 (monitorovací studie)., 2022, Praha: Sociologický ústav AV ČR
41. **PĚNIČKA, R.** Kapitoly z dějin antropologie [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Dostupné z: <https://anthro.sci.muni.cz>
42. **PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, J.** *Nezralá sexualita*. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-0008-3
43. **PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, J.** O sexuální výchově bez rozpaků. Praha: Avicenum, 1973
44. **PŠENIČKA, O.** Sexuální výchova v rodině. Pardubice: Hnutí rodina, 1995.
45. **Rámcový vzdělávací program pro gymnázia.** [online]. Praha: MŠMT, 2021. Dostupné z <https://digitalizace.rvp.cz/files/rvp-g-uplne-zneni.pdf>
46. **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.** [online]. Praha: MŠMT, 2023. Dostupné z https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf
47. **RAŠKOVÁ M.** Přípravenost učitele k sexuální výchově v kontextu pedagogické teorie a praxe v české primární škole. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2077-6
48. **SEILER-RAMADAS, R. a kol.** Adolescents' Perspective on Their Sexual Knowledge. *The Journal of Sex Research*, 2020, roč. 57, č. 9, s. 1180–1188. ISSN 0022-4499. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/00224499.2020.1802644>
49. **SHTARKSHALL, R. A. a kol.** Sex education and sexual socialization: Roles for educators and parents. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 2007, roč. 39, č. 2, s. 116–119. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/30042945>
50. **SCHMIDT, S. C. a kol.** Evidence-Based Sexuality Education Programs in Schools. *American Journal of Sexuality Education*, 2015, roč. 10, č. 2, s. 177–195. ISSN 1554-6128. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/15546128.2015.1025937>
51. **SIELERT, U.** Sexualerziehung und Sexualpädagogik in Deutschland. *Bundesgesundheitsblatt – Gesundheitsforschung – Gesundheitsschutz*, 2007, roč. 50, č. 1. ISSN 1437-1588. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s00103-007-0107-z>
52. **SMITH, T. E. a kol.** Gender Differences in Adolescent Attitudes and Receptivity to Sexual Abstinence Education. *Children & Schools*, 2005. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/cs/27.1.45>
53. **SOBOTKOVÁ, I.** Psychologie rodiny. 3. Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2

54. **SPANIER, G. B.** Sexualization and Premarital Sexual Behavior. The Family Coordinator, 1975, roč. 24, č. 1. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/583048>
55. **ŠEVČÍKOVÁ, A. a DANEBACK, K.** Online pornography use in adolescence: Age and gender differences. European Journal of Developmental Psychology, 2014. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17405629.2014.926808>
56. **ŠILEROVÁ, L.** Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0291-6
57. **ŠULOVÁ, L. a kol.** Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví. Praha: Maxdorf, 2011. ISBN 978-80-7345-238-4
58. **ŠUSTOVÁ, M.** Sexuální výchova ve školách meziválečného Československa. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2019. Dostupné z: <https://doi.org/10.15240/tul/006/2019-2-002>
59. **TÄUBNER, V.** Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství. Fortuna, 1996. ISBN 80-7071-029-2
60. **TÄUBNER, V. a JANIŠ, K.** Na pomoc studentům a učitelům v sexuální výchově. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. ISBN 80-7041-194-5
61. **THORNTON, A. a CAMBURN, D.** The influence of family on premarital sexual attitudes and behavior. Demography, 1987, roč. 24, č. 3. Dostupné z: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/3678537>
62. **TROJAN, O.** *Jak mluvit s dětmi o sexu.* Praha: Fragment, 2009. ISBN 978-80-253-0833-2
63. **UZEL, R.** Sexuální výchova v rodině i ve škole [online]. 2016. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/sexualni-vychova-v-rodine-i-ve-skole>
64. **Výzkum EU Kids Online IV**, <https://irtis.muni.cz/research/projects/euko-iv>.
65. **WEAVER, A. a kol.** Sexual Health Education at School and at Home: Attitudes and Experiences of New Brunswick Parents. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 2002
66. **WEISS, P. a kol.** *Sexuologie.* Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2492-8
67. **WEISS, P. a ZVĚŘINA, J.** *Sexuální chování v ČR – situace a trendy.* Praha: Portál. 2001. ISBN 80-7178-558-X
68. **WOZNIAK, M.** Sexuality Education in Polish Schools. *Przegląd Socjologiczny*, 2015

Příloha 1

Názory a přístup žáků středních škol k sexuální výchově a výuce antropologie pohlavních soustav

Milí studenti,

prosím vás o vyplnění dotazníku. Tento dotazník je anonymní a údaje budou použity pouze pro účely diplomové práce. Vaše odpovědi pomohou lépe pochopit, jak studenti vnímají sexuální výchovu a výuku o pohlavních soustavách. Odpovídejte prosím upřímně – neexistují správné nebo špatné odpovědi. U některých odpovědí lze označit více možností.

Předem vám moc děkuji,

Bc. Aneta Přecechtělová

* Označuje povinnou otázku

Pohlaví *

- ☐ Žena
- ☐ Muž
- ☐ Jiné
- ☐ Nechci uvést

Věk: *

- ☐ 15
- ☐ 16
- ☐ 17
- ☐ 18
- ☐ 19

Typ školy *

- ☐ Gymnázium
- ☐ Střední odborná škola
- ☐ Učiliště

Město, ve kterém se škola nachází: *

Jakého jste vyznání? *

- ☐ Islám
- ☐ Budhismus
- ☐ Křesťanství
- ☐ Bez vyznání

Odkud čerpáš nejvíce informací o sexualitě? (můžeš označit více možností) *

- ☐ Rodina
- ☐ Škola
- ☐ Kamarádi
- ☐ Internet
- ☐ Média (TV, filmy, soc.sítě)
- ☐ Knihy nebo odborné zdroje
- ☐ Jiné:

Který z těchto zdrojů považuješ za nejdůvěryhodnější? (můžeš označit více možností) *

- ☐ Rodina
- ☐ Škola
- ☐ Internet
- ☐ Kamarádi
- ☐ Jiné:

Probíráte ve škole témata sexuální výchovy? *

- ☐ Ano, často
- ☐ Občas
- ☐ Zřídka
- ☐ Nikdy

V jakém předmětu jste se s tímto tématem setkali? (můžeš označit více možností) *

- ☐ Biologie
- ☐ Výchova ke zdraví
- ☐ Občanská výchova
- ☐ Jiné:

Považuješ sexuální výchovu za užitečnou pro svůj osobní život? *

- ☐ Ano
- ☐ Ne
- ☐ Nevím

Považuješ výuku o pohlavních soustavách za dostatečně srozumitelnou? *

- ☐ Ano
- ☐ Spíše ano
- ☐ Spíše ne
- ☐ Ne

Cítil/a ses při hodinách sexuální výchovy pohodlně diskutovat o citlivých tématech? *

- ☐ Ano
- ☐ Ne
- ☐ Záleželo na tématu

Jak hodnotíš otevřenost učitele při těchto hodinách? *

- ☐ Velmi otevřený a respektující
- ☐ Spíše otevřený
- ☐ Spíše uzavřený
- ☐ Nepříjemný / tabuizující

Jaký přístup učitele ti přišel nejefektivnější? (můžeš označit více možností) *

- ☐ Přednáška
- ☐ Diskuze
- ☐ Skupinové aktivity
- ☐ Videomateriály
- ☐ Jiné:

Kdo by měl podle tebe sexuální výchovu vést? (můžeš označit více možností) *

- ☐ Učitel biologie
- ☐ Školní psycholog
- ☐ Zdravotník nebo externí odborník
- ☐ Třídní učitel
- ☐ Jiné:

Jak by podle tebe měla výuka probíhat? (můžeš označit více možností) *

- ☐ Diskuze a prostor pro otázky
- ☐ Videomateriály/dokumenty
- ☐ Skupinové aktivity a hry
- ☐ Přednáška odborníka
- ☐ Práce s reálnými příklady
- ☐ Anonymní dotazy žáků

Měla by být výuka sexuální výchovy a pohlavních soustav: *

- ☐ Společná pro chlapce i dívky
- ☐ Oddělená
- ☐ Nezáleží na tom

Mluvílo se ve škole o pohlavně přenosných chorobách (např. HIV, chlamydie, kapavka)? *

- ☐ Ano, podrobně
- ☐ Ano, ale jen stručně
- ☐ Ne

Znáš způsoby, jak se těmto onemocněním předcházet? *

- ☐ Ano, dobře
- ☐ Spíše ano
- ☐ Spíše ne
- ☐ Ne

Který způsob prevence považuješ za nejdůležitější? (můžeš označit více možností) *

- ☐ Používání kondomu
- ☐ Otevřená komunikace s partnerem
- ☐ Očkování (např. proti HIV)
- ☐ Vyhýbání se rizikovému chování
- ☐ Nevím

Myslíš, že by se o těchto nemocech mělo ve škole mluvit více? *

- ☐ Rozhodně ano
- ☐ Spíše ano
- ☐ Spíše ne
- ☐ Rozhodně ne

Jak často se setkáváš se sexuálním obsahem v médiích nebo na internetu? *

- ☐ Každý den
- ☐ Několikrát týdně
- ☐ Zřídka
- ☐ Nikdy

Setkal/a ses se sexuální manipulací – v životě nebo na internetu? *

- ☐ Ano
- ☐ Ne

Setkal/a ses na internetu s pornografií? *

- ☐ Často
- ☐ Ojedinele
- ☐ Vůbec
- ☐ Nic mi to neříká

Mělo by se ve škole mluvit i o vlivu pornografie a sociálních sítí? *

- ☐ Ano
- ☐ Ne
- ☐ Nevím

Cítíš se po výuce ve škole dostatečně informovaný/á o sexu, vztazích a prevenci? *

- ☐ Ano, zcela
- ☐ Spíše ano
- ☐ Spíše ne
- ☐ Ne

Souhlasíš s výrokem: „Ve společnosti by se o sexualitě mělo mluvit více otevřeně.“*

- ☐ Rozhodně souhlasím
- ☐ Spíše souhlasím
- ☐ Spíše nesouhlasím
- ☐ Rozhodně nesouhlasím

Měli by se učitelé věnovat i tématům jako je respekt k různým genderovým identitám nebo sexuální orientacím? *

- ☐ Ano
- ☐ Ne
- ☐ Nevím

Bavíš se se spolužáky o těchto tématech (např. o vztazích, sexualitě, rovnoprávnosti, tělesných rozdílech)? *

- ☐ Často
- ☐ Občas
- ☐ Zřídka
- ☐ Nikdy

Jak bys ohodnotil/a celkovou úroveň sexuální výchovy na vaší škole? *

Co bys ve výuce sexuální výchovy chtěl/a změnit nebo zlepšit? *